

DR. ŠALAMUN BRANKO
VIA VERZI 8
KOPER

SLOVENSKI JADRAN

LETO I., ŠTEV. 33

Koper, petek 15. avgusta 1952

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

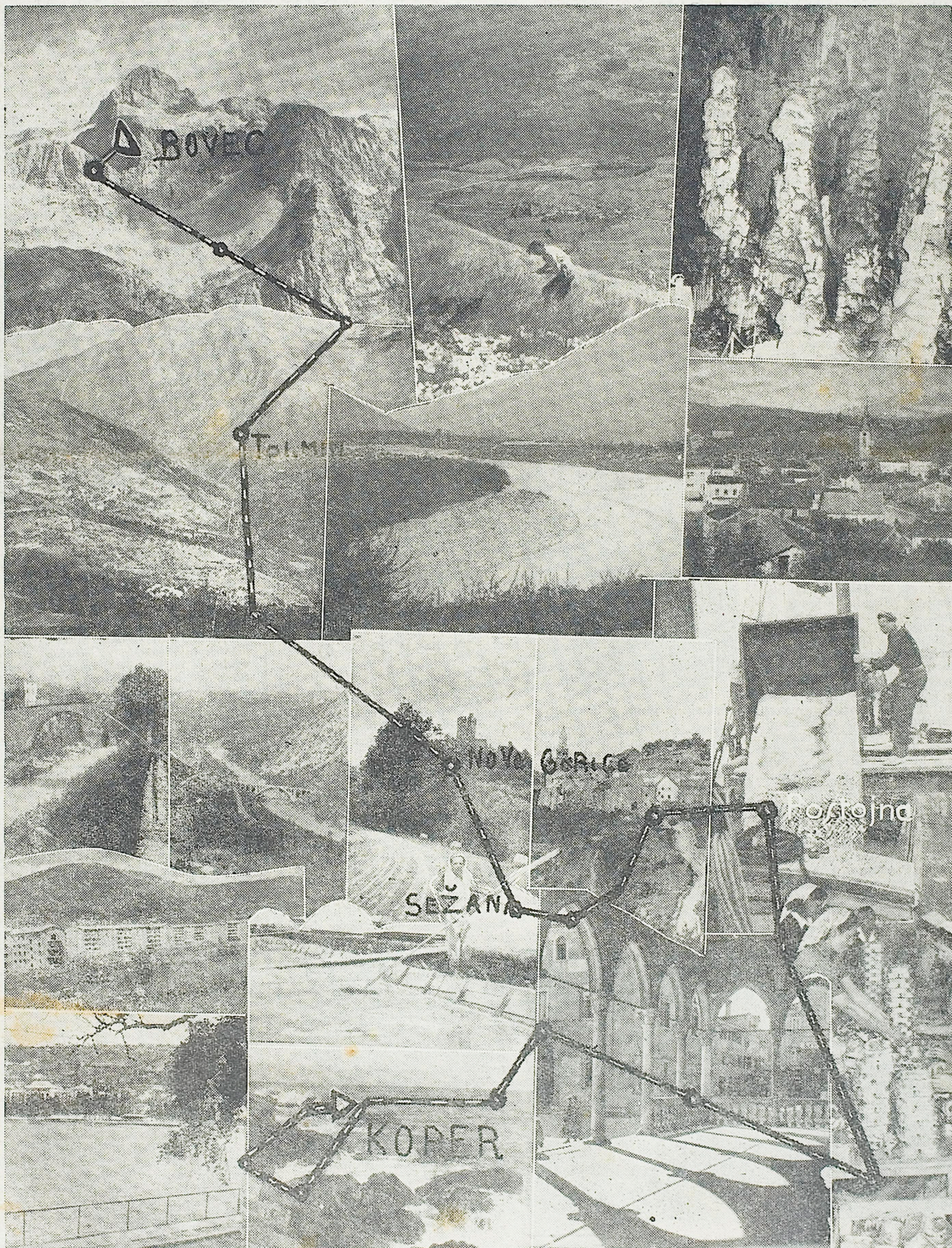
POZDRAV tekmovalcem

Primorski Slovenci in Istrani praznujemo letos zelo pomembno obletnico. Pravkar poteka pet let, kar se nam je dokončno uresničil stoletni sen, odkar smo postali del velike jugoslovanske skupnosti, polnopraven član bratske družine jugoslovanskih narodov. Za nami je pet težkih let, nič manj slavnih od krvave dobe naše skupne borbe za obstoj, naše herojske obrambe pred divjaškim nacifašizmom, ki nas je hotel pomendovati v prah in izbrisati z zemeljske površine. Pet let je, kar smo zadihali s polnimi pljuči, čeprav so nam okrnili in nam še osporavajo pravico do našega morja.

Mi pa si te pravice ne damo vzeti! Mi vsi in z nami vsa Jugoslavija čvrsto stojimo tudi na slovenskem Jadranu! Za naš veliki praznik pozdravljamo v svoji sredi športnike — kolesarje, predstavnike vseh jugoslovanskih narodov ter naše brate v borbi — Tržačane. Skupaj z nami Primorci bo vsa Jugoslavija obšla našo ožjo domovino — od Triglava do Jadrana. Skupno bomo ponovno manifestirali in izpričali pred celim svetom našo trdno nedeljivost in čvrsto odločnost v obrambi naših pravic in dobrin, pridobljenih in odkupljenih s krvjo naših najboljših ljudi in našim lastnim trpljenjem. Zato nam je vse to tako dragoceno in zato bomo vse to tudi vedno in pred vsakomur branili.

Ko pojdejo tekmovalci na pot iz Bovca, prijaznega trga ob vznožju Triglava in sivih Julijskih alp, jih bodo na pot spremljali pozdravi Bovcenov in Tolmincev, pridruženi pozdravom iz vse Jugoslavije. In drugje se jih bo nabralo še mnogo! V Mostu na Soči jih bodo izročili rudarji in čipkarice iz Idrije ter ratarji iz Cerkljanskega kota. V Kanalu in Plavah se jim bodo nasmehnili Brda in Banjska planota. Goriška in Vipavska jim bosta ponudila breskev in zgodnjega grozdja. Ko bodo kolesa brzela čez razbeljeno kraško kamenje, jim bodo kamnarji pristrčno segli v roke. Iz postojnskih gozdov in polj jim bo mahalo delovno ljudstvo. Brkini jih bodo pogostili s tem, kar imajo. In skozi našo Istro bodo tekla kolesa — našemu morju nesoč pozdrav! Naj čuti, da smo vsi z njim in da je res naše!

Zato še enkrat: pozdravljeni tekmovalci!

V Brkinih čaka rešitve vrsta problemov

V četrtek je v jamski restavraciji zasedal OLO Postojna. Razpravljali so o gospodarski situaciji okraja. Referat je imel predsednik OLO tovariš Danilo Petrinja — Primož. Iz črpnice je zajel vse gospodarske probleme, pomanjkljivosti in uspehe v gospodarski graditvi okraja ter navedel nove naloge za nadaljnjo pot.

Postojnski okraj ima razvito edino lesno industrijo, ta pa je bila občutno prizadeta zaradi splošnega padca produkcije lesnih obratov. Zaradi izrednih pogojev, ki so vladali v okraju pred vojno (obmejni predeli Jugoslavije—Italija) je bila čezmerno razvita lesna industrija na tem področju, pa tudi sicer so Italijani neusmiljeno izkoriščali gozdno bogastvo. Da bo lahko dosežen normalen prirastek v gozdovih, bo potrebno še občutno zmanjšati zmogljivost in po veliki večini celo ukiniti delo LIP v okraju. To pa neposredno vpliva na zaposlenost delavcev in tako iz tega nastaja občuten problem. Zaradi teh redukcij bo v kratkem brez služba skupaj okrog 5400 ljudi. Od teh bo vsaj 1000 treba preskrbeti do leta, naslednja leta pa tudi ostalim. Ker bo zaradi mehanizacije kmetijstva tudi tam sproščena pre-

cejšnja delovna sila, je problem zaposlenosti v okraju mnogo bolj pereč, kot pa je to videti na prvi pogled.

Ker bodo zaradi navedene situacije že letos ukinili vsa lesna industrijska podjetja v okrajih, razen šestih, nastane nujna potreba zgraditve novih industrijskih objektov v okraju, ki naj odpomorejo težkemu stanju. Zato bo morala priskočiti na pomoč republiška ali celo zvezna vlada. Ostala delovna sila pa naj bi bila zaposlena na predvidenih velikih melioracijskih delih, na gradnji cest in železnice Rakek-Prezid-Delnice, za kar bo tudi potrebno zagotoviti potrebna finančna sredstva.

Tudi kmetijstvo v okraju bo treba načrtno prilagoditi potrebam. Pokazalo se je, da bo treba dati večji poudarek živinoreji in sadjarstvu, zlasti v Brkinih, ki so bili do zdaj zelo zanemarjeni. Dvig splošnega stanja v kmetijstvu, zlasti živinoreji in sadjarstvu, pomeni kljub težki situaciji svetlo perspektivo v gospodarskem življenju postojnskega okraja.

Z melioracijskimi deli, ki naj bi se začela prihodnje leto, bi okraj pridobil nad 3.200 ha najboljše zemlje, ki bo kmetijstvo dvignila na ve-

liko višino. Samo z ureditvijo akumulacijskega bazena na planinskem polju, kar bi omogočila tudi zgraditev hidrocentrale, bodo pridobili nad 2000 ha odlične orne zemlje (Bloška planota in Cerknisko jezero).

Poseben problem predstavljajo Brkini, ki so danes v težkem položaju. Šibko je njihovo gospodarsko, kulturno, zdravstveno in politično stanje. Že pod italijansko okupacijo je bilo to najbolj zanemarjen predel in so prebivalci le za silo životali. Nazadnje je posebno sadjarstvo (prepočev žganjekuhe!), ki je razen živinoreje osnovna panoga preživljanja. Izredno prizadeti v NOB so Brkini danes v težkem položaju. Zaradi vojne je struktura prebivalstva bistveno spremenjena v škodo delazmožnih ljudi, katerih stanje je padlo na polovico od predvojnega v odnosu na celotno prebivalstvo. Zelo košljive pa so tudi stanovanjske razmere.

V Brkinih bo treba čimprej dokončati elektrifikacijo vasi, obnoviti stanovanjske objekte, zgraditi potrebne ambulante in zdravstvene domove, nov vodovod in vodnjake, poživiti sadjarstvo, povečati drevesnico v Harijah in sadovnjak v Turnu, obnoviti sadovnjake po vseh Brkinih, zgraditi majhno industrijo za predelavo sadja, pulpno postajo, sušilnice za sadje; zgraditi cesto Ribnica—Ostrožno brdo—Prelože—Tatre in postaviti kmetijsko šolo v Orehku. Posebno pozornost pa je treba posvetiti kulturno-prosvetnemu delu med prebivalstvom in ojačati zlasti zdravstveno propagando.

Na zasedanju so obravnavali še komunalne probleme, zlasti perečo situacijo glede preskrbe prebivalstva z dobro pitno vodo, kar neposredno vpliva tudi na zdravstveno stanje ljudi v okraju. Obravnavali so tudi turizem in gostinstvo, ki imata precej pomanjkljivosti.

Material, ki so ga ljudski odborniki obravnavali na zasedanju, je mnogo preobširen, da bi ga lahko obsegli v tem poročilu. Zato bomo posamezne važnejše probleme obravnavali zasebno v naših prihodnjih številkah, tako da naše bralce podrobneje seznanimo z gospodarskimi problemi postojnskega okraja, ki se mujo odražajo na vse ostale področja družbenega življenja v okraju. Brko

Postojnsko gostinstvo perejo

Odgovorni ljudje v Postojni so se zganili in bodo zastavili vse sile, da odstranijo vse nezdružne pojave, ki so doslej zavirali pot pravilnemu poslovanju v gostinstvu. V teku so različne preiskave, ki naj odpravijo vse nepravilnosti.

Direktor »Jamske restavracije« in hotela »Javornika«, tovarši Leopold Lango, je v ponedeljek sklical sestanek vsega osebja teh dveh podjetij — v cilju sestave posebne komisije, ki naj bi odgovorila na članke, objavljene v našem tedniku. Sestanek pa se je izprevergel v eno samo ogromno obtožbo direktorja Langa in je spravljal na dan še mnoge nerednosti. Najmanjša med njimi prav gotovo ni tudi težak devizni prekršek, za katerega bo moral Lango dajati odgovor Narodni banki FLRI. Vsi prisotni uslužbenci so se dokončno otreli strahu pred vsemogočnim direktorjem, ki jih je vsa povojna leta tako teroriziral in so ves svoj doleži zatajevali anev zdaj iztrgali nani. Na vprašanje, zakaj poprej ni nikdar nič povedal o vseh teh nepravilnostih, je tovaršica uslužbenka odgovorila: »Ker sem se bala!« K temu je pač odveč vsak komentar.

Sestanku so prisostvovali tudi predstavniki okrajnih in mestnih forumov, ki so se na svoje oči prepričali, kako utemeljeno je bilo naše pisanje o stanju v gostinstvu, posebno še glede na nezdružne pojave v odnosih med uravo in uslužbenci.

O rezultatih preiskav in o ukrepih, ki jih bodo merodajni forumi poduzeli za dokončno ureditev stanja, bomo kmalu še slišali in bomo eni naših prihodnjih števil.

KOBRA

Partizanski tabor v Škocjanu

V nedeljo 10. avgusta je bil v Škocjanu in Matavunu blizu znamenitih kraških jam velik partizanski tabor, ki ga je organizirala Zveza borcev NOV iz sezanskega okraja. Ze v prvih jutranjih urah so pripadle do Škocjana dolge vrste ljudi; nekateri so se pripeljali z vozovi, okrašenimi z zelenjem, drugi spet z avtomobili, motorji in avtobusi. K odkritju spominske plošče dvaindvajsetim padlim rojakom iz Matavuna in okoliških vasi se je zbralo nad pet tisoč ljudi. Med kmečkimi ljudstvom, ki je prispelo semkaj iz bližnjih in daljnjih krajev, je bilo tudi mnogo Tržačanov, ki so skupaj z domačini v mislih pohiteli v slavne dni naše narodne zgodovine.

Ob vstopu v vas so se zbrali na častni tribuni predstavniki ljudske oblasti, JA in zastopniki Slovencev iz Trsta. Zbrane množice ljudstva je najprej pozdravil predstavnik domače občine, za njim pa sta spregovorila še tovarši Alfons Gmekl-Izidor in zastopnik tržaških antifašistov Stoka. Prvi je v svojem govoru obujal spomine na našo slavno preteklost, ko se je tudi primorsko ljudstvo dvignilo v boj proti »dvatisočletni rimski kulturi« in fašističnemu nasilju, drugi pa je poudaril solidarnost slovenskega ljudstva to in onstran meje proti nanovo oživljajočemu fašizmu.

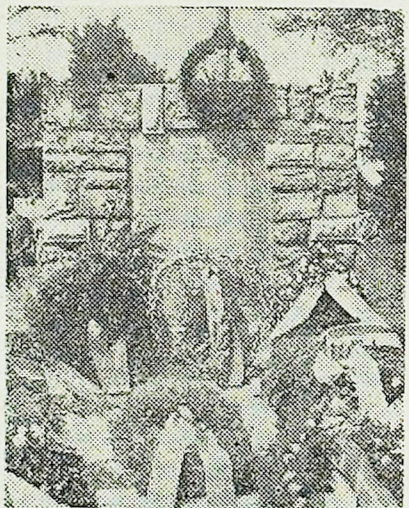
Po govorih so udeleženci škocjanskega partizanskega tabora položili ob spomenik padlim tovarišem nešteto vencev svojcev ter raznih ustanov in organizacij. Slovesnost je dopolnil tudi pester kulturni spored z recitacijami in koračnicami, ki jih je igrala vojaška godba.

Medtem, ko so štirje pevski zbori iz sezanskega okraja in priznani pevci iz Nabrežine peli partizanske in narodne pesmi je okrog 3500 ljudi odšlo na ogled znane škocjanske jame. Predsednik društva za raziskovanje podzemskih jam tov. Mihler je povedal o jami nekaj značilnih zgodovinskih zanimivosti, za

njim pa je spregovoril še direktor podjetja »Kraške jame«, na kar so odkrili spominsko ploščo našim znanim raziskovalcem.

Škocjanska jama bo dobila morada že naslednje leto električno napeljavno in bo tako postala priljubljen izletniški kraj ne samo za prebivalce Slovenskega Primorja in Istre, ampak tudi za mnoge druge obiskovalce iz raznih krajev Jugoslavije in tudi tujine.

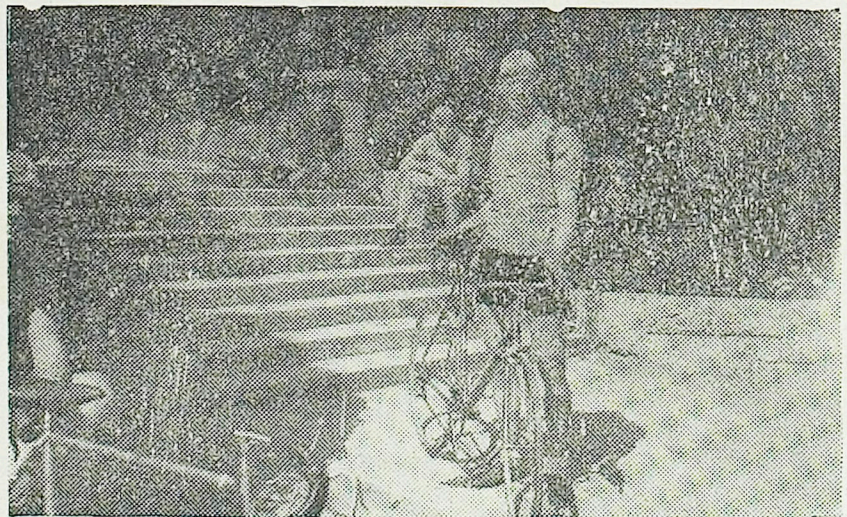
Po končanem kulturnem sporedu so se tisoči obiskovalcev okrepčali v vaskih gostilnah, polegali v senco

Spominska plošča padlim borcem

košatih dreves sredi zelenih travnikov in spremljali motorne dirke.

Proti večeru je zaigral vojaški orkester. Fantje in dekleta iz okoliških krajev in našega Trsta so si segli v roke ter ob zvokih glasbe veselo zaplesali. Tržaška mladina in njene starejši tovarši so se morali seveda kmalu posloviti od znancev s tostran meje. Ko so se poslavljali so si na tihem želeli, da bi se kmalu videli spet na novem partizanskem taboru, med vrliimi Škocjanci in Matavunci in ob divji lepoti naše kraške jame.

Državni kolesarski prvak M. Poredski

Prvi gasilski festival, ki bo 16. in 17. avgusta v Ljubljani, bo pregled dela in moči celotne gasilske organizacije po vojni pri nas. Na njem bodo manifestirali razvoj, delo in naloge prostovoljnega gasilstva ter vse tiste svetle tradicije tovaršstva, požrtvovalnosti in pripravljenosti pomagati sodelavljani, ki so dobile svojo polno vsebino zlasti v naši ljudski revoluciji. Prvi gasilski festival v Ljubljani bo nedvomno ogromno pripomogel, da se bodo naši gasilci se bolj strokovno usposabljali in da se bodo gasilske organizacije še bolj širile in utrjevale na osnovi popolne prostovoljnosti.

Za ta pomembni praznik slovenskega gasilstva so se naša prostovoljna gasilska društva skrbno pripravljala že več mesecev. Predvsem je treba omeniti številne uspele prireditve ob Gasilskem dnevu v maju, ko so gasilska društva nastopila v paradah ob proslavah rojstnega dne tovarša Tita ter imela vrsto uspešnih vaj. Gasilska društva so se v tem času znatno pomnožila s kadrom, strokovno usposabljala svoje člane in si tudi v mnogih primerih samoiniciativno nabavila razne gasilske predmete. Poudariti moramo, da se je zanimanje za gasilstvo v zadnjih mesecih zelo razširilo tudi na Primorskem, o čemer pričča med drugim tudi uspešna nedeljska vaja vseh primorskih gasilskih društev ter društev iz cone B STO v Vipavi.

Prostovoljna gasilska društva so danes važna družbena organizacija, ki prispeva s svojimi napori pri gra-

ditvi socializma. Hkrati pa je treba tudi naglasiti dejstvo, da je to ena izmed številnih najmočnejših družbenih organizacij, ki združuje v Sloveniji nad 46.000 članov. Čeprav smo imeli v prvih letih po osvoboditvi mnogokje delno nezainteresiranost za delo in naloge našega gasilstva, lahko danes z veseljem ugotovimo, da se je odnos precej spremenil, čeprav s pomočjo, ki jo nudijo gasilstvu partijske in množične organizacije, še ne moremo biti povsem zadovoljni. Dolžnost članov Partije in Fronte je, da se v večji meri vključijo v gasilsko organizacijo, se trudijo za dosego strokovnega znanja, predvsem pa da skrbijo, da ne bi postala gasilska organizacija »nepolitična«, odtrgana od Partije in Fronte.

V gasilskih organizacijah Slovenije je danes okrog 7000 mladincev in prav toliko žena, kar je nedvomno zelo razveseljivo. Kljub temu pa so še vedno velike možnosti za vključevanje novih mladincev in žena, zlasti na vasi. Vsekakor moramo tu upoštevati ičaelo: čim več sposobnih gasilcev, tem manjša je nevarnost za škodo našemu gospodarstvu. Seveda nič manj važna tudi preskrba potrebne opreme in orodja izraznih gasilskih pripomočkov. Naša domača industrija že izdeluje vse, kar naše gasilske organizacije potrebujejo. Glode finančnih sredstev za nakup orodja pa bo treba v prihodnje doseči seveda večjo pripravljenost pri ljudeh, da bi skupno prispevali pri nabavljanju gasilskega orodja.

Vaje koprskih gasilcev

TEDEN DNI DOMA

V petek je maršal Jugoslavije Josip Broz — Tito obiskal slovenske pionirje s STO v Boh. Bistrici. Pionirji in vzgojitelji so pristrčno pozdravili maršala Tita, mu izročili cvetje ter ga prosili, naj jih še obišče. Maršal Tito se je zahvalil za pozdrave in izrazil svoje zadovoljstvo, da se slovenski pionirji s STO počutijo v Jugoslaviji kot doma.

Ob 10-letnici XVII. Proleterske brigade je poslal maršal Tito borem in komandantom brzojavko, v kateri jim je sporočil svoje pristrčne čestitke in borbene pozdrave. Maršal Tito je poslal pozdravno brzojavko tudi Slovakom v Bačkem Petrovcu, ki so imeli te dni tradicionalne ljudske slovesnosti, ki jih prirejajo vsako leto ob koncu žetve in mlačev.

V Sloveniji so začeli deliti nove delovne knjižice, ki bodo odselej enoten in edini dokument o delovnem odnosu delavcev in uslužbencev, dokaz njihovih strokovnosti, kakor tudi dokument za uveljavljanje vseh pravic. Tretjo delovno knjižico so v petek slovesno izročili direktorju Glavne direkcije JDZ za Slovenijo.

Skupina turških novinarjev, ki je obiskala Beograd, se je v razgovoru z ministrom Svetozarjem Vukmanovičem zlasti zanimala za izpolnitev plana industrijske graditve Jugoslavije. Minister Vukmanović je dal gostom potrebne informacije. Globok vtis nanje so napravili tudi podatki o naravnih možnostih Jugoslavije, o njenem bogastvu energijskih virov in rud.

Na avtomobilski cesti Beograd-Zagreb bodo zgradili več servisnih postaj. Postaje bodo razpolagale s cisternami za bencin, nafto in olje, z mehaničnimi delavnicami za popravilo avtomobilov ter z garažami. Priključili jim bodo tudi restavracije.

V zadnjem tednu je večje število tekstilnih tovarn znižalo cene svojih izdelkov. Tako je tovarna »Tiskanka« v Kranju znižala cene bombažnih tkaninam in tkaninam iz umetne svile za 20 odstotkov. Tovarna »Volna« v Laškem pa je znižala ceno običajni moški volneni tkanini od 1600 na 1250 din pri metru.

Centralni studio filmskih novosti bo podaril maršalu Titu film o VI. kongresu KPJ. Kolektiv bo izdelal dokumentarni film, v katerem bodo prikazani dogodki med V. in VI. kongresom KPJ ter rezultati, ki smo jih v tem razdobju dosegli pri ureditvi države.

V ponedeljek je prispel v Ljubljano predsednik carigradske občine Fahredin Čerim Gokay s soprozo in osebnim sekretarjem. Na ljubljanskem letališču so pozdravili goste predstavniki MLO na čelu s predsednikom Jakom Avšičem. Zvečer so priredili gostom slovesno večerjo v hotelu »Slon«.

V avgustu bo žrebanje srečk Državne loterije FLRI v Sloveniji, in sicer 18. v Kranju in 23. na Jesenicah. Srečnim dobitnikom bodo tudi tokrat razdelili nad 53 milijonov dinarjev.

TIHOMORSKI PAKT

Od kar je izbruhnila vojna na Koreji, ne mine dan, da ne bi slišali spet kakšne bolj ali manj vznemirljive vesti z Daljnega vzhoda. To veliko prizorišče, kjer je v zadnjih letih nastalo in pravzaprav še nastaja več novih držav, da je vrsto možnosti za razvoj položaja, za vrsto političnih kombinacij. Ravnotežje sil, ki je bilo na Daljnem vzhodu in predvsem v tihomorskem območju na videz doseženo z zmago zavzemnikov iz druge svetovne vojne nad Japonsko, je očitneje začelo izgubljati svojo veljavo prav s korejsko vojno. Napad na Korejo so ocenili na zahodu kot dokaz, da se je težišče sovjetske ekspanzije premaknilo na vzhod in v ameriških krogih je prišlo celo do klika: »Branite Evropo v Aziji!« Koreja predstavlja na zemljevidu sicer le neznatno točko, toda v Združenih državah Amerike opozarjajo vedno močneje, da delujejo Sovjeti razen z odkrito vojno, še z gverilskimi četami in peto kolono in da je zaradi vsega tega na Pacifiku nujen dobro organiziran obrambni sistem, ki naj bi šel od Beringovega preliva preko Aleutov, Japonske, Formoze, Filipinov in Avstralije do Nove Zelandije.

Amerika skuša mrzlično uresničiti tak sistem in okrepiti svoj položaj na Tihem oceanu. Že lani v začetku septembra je v borih desetih dneh sklenila kar štiri pogodbe, in sicer: ameriško-filipinski vojaški pakt, ameriško-novozelandsko-avstralski vojaški pakt, mirovno pogodbo z Japonsko in ameriško-japonski vojaški pakt. Že takrat je bilo jasno, da pripravljajo Združene države Amerike tudi pacifiški pakt, ki naj bi na Daljnem vzhodu pomenil to, kar pomeni atlantski pakt v Evropi. Prav v zadnjih dneh je ameriška vlada na konferenci v Honolulu sklenila nekakšen tak pakt, za sedaj sicer samo šele z Avstralijo in Novo Zelandijo, toda prav na tej konferenci je tudi že bilo govora o vključitvi Filipinov, Formoze in Japonske in ni

izključeno, da bo Amerika skušala povezati v nameravani pacifiški pakt še druge države v tihomorskem področju.

Toda kakor so prišla pri sklepanju Zapadnoevropske obrambne skupnosti na dan velika nesoglasja, ko je bil postavljen predlog za vključitev nekdanjega nasprotnika — Nemčije — v ta sistem, tako se tudi na Daljnem vzhodu ne strinjajo vse države z ameriškim načrtom glede Japonske. To je glavna ovira za hitro sklenitev popolnega pacifiškega pakta. Avstralija se boji, da se ne bi nekada dne japonski demografski pritisk usmeril na jug. Veliki pa so tudi pomisleki proti obnovi japonskega industrijskega potenciala in s tem trgovske konkurence na Daljnem vzhodu. V tem smislu je tudi laže razumeti nezadovoljstvo Velike Britanije, ki se čuti prizadeta, ker ni bila pozvana na konferenco v Honolulu, čeprav ima na Daljnem vzhodu številne kolonialne posesti in dominione. Uradni britanski krogi opozarjajo, da Velika Britanija želi in je sposobna braniti interese Britanske skupnosti narodov na Pacifiku.

Do tega, da Veliko Britanijo niso pritegnili k sklepanju tihomorskega obrambnega sistema, je verjetno privedlo dejstvo, da Velika Britanija priznava pekinško kitajsko vlado, ki je odkrita predstraža Sovjetske zveze v Aziji. Američani se bojijo, da bi zaradi takega britanskega stališča prišlo do raznih nesoglasij v trenutku, ko bi šlo za nujno izvedbo raznih praktičnih nalog pri uresničevanju načrtov tihomorske obrambe.

Mao Ce Tungovo Kitajsko priznava tudi Indija, ki ima vsaj močan vpliv na Veliko Britanijo, če že ni direktno zainteresirana pri pacifiški obrambi. Sploh vodi Indija vedno bolj samosvojvo politiko. Tako ni hotela podpisati skupne mirovne pogodbe z Japonsko v San Franciscu, temveč je zahtevala ločeno pogodbo. Kakor v San Franciscu, nasprotuje še danes temu, da so ameriške čete ostale na Japonskem tudi po sklenitvi mirovne pogodbe. Istočasno je prav Indija tista, ki najbolj opozarja na nevarnost obnove japonskega militarizma. Indijski krogi sicer ne zavračajo možnosti, da bi koncem koncept Indija kljub svoji nevtralnostni politiki le pristopila v tihomorski pakt, če bi bila zaradi agresije prisiljena na to, toda ti krogi dvomijo, če bo Ameriki sploh uspelo uresničiti tihomorsko zvezo.

Ameriški politiki se — kakor vse kaže — tega ne boje. Iz Honoluluja poročajo, da so zastopniki ZDA, Avstralije in Nove Zelandije že začeli popolnoma vojaške razgovore o vprašanju obrambe tihomorskega prostora. Gre za podrobnosti vojaškega ustroja, ki je bil v načelu sprejet na zasedanju treh zunanjih ministrov omenjenih držav v začetku preteklega tedna in tudi že ob sklepu ameriško-novozelandsko-avstralskega vojaškega pakta lani septembra. Vsekakor bodo razgovori v Honolulu privedli vsaj do tesnejših vezi med temi tremi državami, ki bodo skupno laže odločale in postopale na področju Tihiga oceana, ki se razprostira med njimi.

Perzijski petrolej spet v ospredju

Perzijska vlada je pred nekaj dnevi poslala Angliji noto, v kateri izraža željo, da je pripravljena pogajati se z anglo-iransko petrolejsko družbo, da bi se rešil dolgotrajni spor, ki je vzbudil toliko prahu v svetu.

Ta dogodek je vzbudil na Zapadu precejšnje zanimanje in, kakor poročajo iz Londona, proučujejo tam odgovor, ki bi ga poslali Perziji. Perzijska vlada je v svoji noti poudarila, da se morajo pogajanja o perzijskem petroleju voditi na podlagi priznanja zakona o nacionalizaciji petrolejskih vrelcev in petrolejske industrije. Čeprav ta nota ne prinaša nič novega v dosedanjem stališču perzijske vlade, vendar so jo sprejeli v Londonu z največjim zanimanjem, ker predstavlja novo fazo odnosov med Iranom in Anglijo, odkar si je Mosadek uvrstil položaj v perzijski državi. Angleška vlada je imela celo sejo, na kateri je sklenila, da se bo posvetovala z ameriško vlado, kako bi napravili skupen politični in finančni načrt, ki bi ga predložili Perziji, ker se v Londonu in Washingtonu resno bojijo, da bi Perzija prišla pod vpliv Sovjetske zveze.

Zavedajo se, da bo Mosadeka težko spraviti z oblasti, ker uživa velik ugled med perzijskim ljudstvom in si je upal celo odvzeti moč samemu šahu, ki se boji za svoj stolček. V Londonu se upravičeno boje državne udare, kakor je bil v Egiptu. Zavedajo se tudi, da so precejšnjo oblast zavzeli ekstremisti, zlasti pa pripadniki stranke Tudch, ki je zelo naklonjen Moskvi.

Sprehod po svetu

V zadnji številki našega lista smo bralcem obljubili, da jim bomo marsikaj novega povedali, kaj se dogaja po svetu.

Na žalost ne moremo svoje obljube držati, ker se ni nič posebnega ali revolucionarnega zgodilo, ker so vsi parlamenti in vlade odšli v hribe ali pa na morje. Val vročine ne samo, da ni popustil, ampak se celo stopnjuje.

Najbolj vroče je bilo ta teden na bližnjem Vzhodu, zlasti v Egiptu in v Iraku. V Egiptu se razmere kar normalizirajo. Vrhovni vojaški poveljnik general Nagib, ki je spodil iz države kralja Faruka, dela zdaj v državi čistko, zlasti med vojaškimi krogi, medtem ko Ali Maherjeva vlada uvršča svoje oblasti in prav tako čisti državni aparat korumpiranih elementov.

Kandidat demokratske stranke Stevenson

kaže, da bo v Egiptu v kratkem prišlo do odstranitve tujega vpliva, predvsem angleškega in da bodo Egipčani prevzeli oblast popolnoma v svoje roke. Kakor poročajo dobro obveščeni krogi je bil nujen pogoj za to odstranitev kralja Faruka in njegovih dvorskih svetovalcev, ki so vsi čimvele od korupcije. General Nagib je zadnje dni predložil tudi načrt o agrarni reformi, po kateri je točno določeno, koliko obdelovalne zemlje ima lahko egipčanski državljan. Nagibov načrt predvideva ustanovitev poljedelskih združenj, ki je edino možna oblika izkoriščanja bogate nileške doline. Omeniti moramo, da imajo v Egiptu najmanj dvakrat letno in da je bila skoraj vsa obdelovalna zemlja doslej v rokah raznih domačih bogatašev in celo inozemcev. Država je zasegla tudi posestva kralja Faruka, ki je imel nič manj kot 80 tisoč hektarjev obdelovalne zemlje. Sploh lahko ocenimo egipčanske dogodke v zadnjem mesecu kot revolucionarno dejanje vojaških krogov v prid egipčanskega ljudstva.

Seveda to Angležem ne ugaja, ker čutijo, da se njihova oblast v tem delu sveta zelo maha. Kajpada poskušajo reševati, kar se da rešiti in jim je uspelo vsaj toliko, da je bil odstavljen jordanški kralj Talal, ki jim ni bil po godu. Službena razlaga odstavitve kralja pravi seveda, da je bil odstavljen zaradi duševne bolezni, čemur pa nihče ne verjame niti v Jordaniji, niti na Bližnjem vzhodu, kjer angleška politika zgublja vladajoč položaj.

Angleško slabost na Bližnjem in Srednjem Vzhodu izkoriščata Amerika in Sovjetska zveza. Amerika se je že polastila petrolejskih vrelcev v Saudovi Arabiji in nekateri trdijo, da ima prste tudi v Perziji. Prav tako poskuša Moskva prodreti proti Sueškemu prekopu in Indijskemu oceanu s svojo izsiljevalno politiko z že vsem znano taktiko. Izkorišča v ta namen nacionalistična gibanja pri arabskih narodih in težnje azijskih narodov za neodvisnost. Zlasti ji je pri srcu Perzija, ki meji na Sovjetsko zvezo. Pravzaprav lahko rečemo, da se sedaj tvori na Bližnjem in Srednjem vzhodu borba med Ameriko in Sovjetsko zvezo za uveljavitev njihovih imperialističnih načrtov. Anglija igra pri tem le podrejeno vlogo.

Prejšnji teden je prišlo tudi do incidenta med Grčijo in med Bolgarijo na majhnem otoku Gamma na reki Marici, ki je ob enem meja med obema državama. Sam dogodek bi šel nepomembno mimo nas, če ne bi imel svojega ozadja. Reka Marica zapira pot Bolgariji na Egejsko morje, oziroma Sovjetski zvezi nadzorstvo nad Bosporoskimi ožninami, o katerih sanja Rusija že stoletja. Znano je, da sta Grčija in Turčija pristopili k Atlantskemu paktu in da so se odnosi obeh držav zelo zboljšali z Jugoslavijo, kar dokazuje tudi obisk grške parlamentarne delegacije v Jugoslaviji in pred kratkim obisk carigradskega župana Beogradu. Seveda Moskvi to ne gre v račun in poskuša z vsemi silami razbiti konsolidacijo razmer na Balkanu in tako je prišlo tudi do izživljanja na reki Marici, ki pa ni imelo nobenega uspeha.

Ko smo že na Balkanu je potrebno omeniti, da je te dni obiskal Beograd in Atene ameriški vojni minister Frank Pace, ki je že nekaj dni na obisku v Evropi. Ob svojem prihodu v Beograd je ameriški vojni minister izjavil, da bo na svojem potovanju po Evropi obiskal vse države, katerim dajejo vojaško pomoč Združene države Amerike. Frank Pace je obiskal tudi maršala Tita na Brdu pri Kranju. Obisku ameriškega ministra Paceja pripisujejo v zapadnem svetu velik pomen. Veliko razburjenje je pa vzbudil v Sovjetskih satelitskih državah in seveda tudi v Moskvi, ki ne more nemoteno uresničevati svojih imperialističnih načrtov na Balkanu. Vejetno je treba tudi incident na reki Marici pripisovati prihodu ameriškega vojnega ministra v Beograd in v Atene.

Prihodnjic bomo malo poročali tudi na Daljni vzhod in se pozabavali s korejskim vprašanjem, Tihomorskim paktom, Kitajsko in Indokino. Seveda ne bomo pozabili tudi zapadne in srednje Evrope, ker prav sedaj pričakujejo zapadne velesile odgovor Moskve na njihovo noto glede avstrijske mirovne pogodbe. Mogoče bo v tem času Moskva že kaj konkretnega odgovorila ali pa po svoji navadi rešitev avstrijskega vprašanja zavlekla še naprej.

Kralj Faruk hotelskemu vratarju v inozemstvu: »Kaj re, da je tudi perzijski šah že rezerviral sobo?«

LOGIKA....

(Po zaslugi organov državne varnosti in obmejnega prebivalstva so vsi volani in diverzanti, ki jih nam redno pošiljajo informbirojevski sosedje — kaj kmalu polotljeni.)

»Tako, ko prideš čez, natanko poižvedi, kaj dela UDV, kako misli ljudstvo in poveži se takoj z ostali mi diverzanti...«

VAL „ČISTK“ V KOMINFORMISTIČNIH DEŽELAH

Iz kominformističnih držav prihaja vsak dan vedno več vesti o številnih čistkah, ki zadenejo vse tiste, ki se nočejo podrediti hlapčevski moskovski politiki. Te čistke nedvomno dokazujejo, kakšen je položaj v teh deželah.

Praški radio poroča, da so izključili iz centralnega odbora Češko-slovaške zveze mladine Josefa Grahmana, enega izmed voditeljev mednarodne zveze študentov. Grahman je bil več let predsednik Mednarodne zveze študentov. S tega položaja je odstopil meseca marca. Od takrat je izginil iz javnega življenja. Po poročilih praškega radia so izključili iz glavnega odbora zveze češko-slovaške mladine tudi njegovega predsednika Zdenka Hejzlarja, ki je bil tudi ljudski poslanec. Obdolžili so ga »sovražnega delovanja« proti mladinskemu gibanju na Češko-slovaškem.

Ista usoda je doletela glavnega tajnika mladinske zveze Václava Krutina, ki je svoječasno zamenjal poslanca Poschusta, bivšega levega socialista zveze. Sedaj je moral zapustiti svoje mesto zvestejemu hlapcu Moskve Ladislavu Lisu. Poleg teh so izključili iz vodstva mla-

dinske organizacije tajnika komiteja Zveze mladine Češko-slovaške za Slovaško Rudolfa Legenharta, ker je »napravil hude napake pri svojem delu, razvijal frakcijsko dejavnost in prikrival napake, ki jih je zagrešil v preteklosti.« Z Legenhartom pa so izključili tudi sekretarja slovaškega centralnega komiteja Karla Cereka.

Vse te čistke na Češko-slovaškem niso niti prve niti zadnje. To je samo začetek novega vala epuracij, ki bo zadel češko-slovaške kominformistične organizacije, nad katerimi se praški tisk pritožuje, da niso kos svojim nalogom in da niso izvedle postavljenih načrtov. Med drugimi očita mladini mladenost, nezainteresiranost pri proučevanju vprašanj Sovjetske zveze. »Mladina gre raje igrati mogomet, kakor na sestanke in na študije sovjetskih problemov...«, je napisal te dni praški list, ki je nadaljeval: »Mladina ni zmogla upreti se napadom imperialistične in izdajalske propagande ter premostiti vpliv konzervativizma, buržujskega nacionalizma...« itd. Toda resnica je drugačna. Na Češko-slovaškem prihaja

vedno bolj do izraza odpor proti podrejenosti Kremlju.

Glasilu kominformistične partije Češko-slovaške »Rude prav« zadnje čase ostro kritizira razmere v češko-slovaških tovarnah in govori o delavcih z grobnimi izrazi, ki jih je poprej uporabljalo samo za buržuje in kulake. »Rude prav« poroča med drugim, da so v chomotovskih livarnah izpolnili proizvodni načrt samo s 40 odstotki, tako da so pošiljke v Sovjetsko zvezo v veliki zamudi. List »Mlada fronta« se jezi, da tudi tovarna Janka v Nevskem ni izpolnila svojih obveznosti, kar se tiče izvoza v Sovjetsko zvezo. Glasilu kominformistične partije Moravske Ostrave pa napada delavske brigade čes da slabo delajo, da so dezorganizirani itd. Vse to pisanje češko-slovaških listov pa se navadno končuje s stalnimi grožnjami proti delavcem in mladini ter zahteva zanje najstrožje ukrepe.

Val čistke je zajel zadnje dni tudi Madžarsko. V Budimpešti govorijo o epuraciji predsednika urada za poljedelski plan Zoltana Vasa. Vas, ki je bil desna roka Rakosija je verjetno postal žrtev borbe za oblast med Rakosijem in Gerejem. Iz

Budimpešte poročajo tudi, da so aretirali šefa madžarske propagande Revaja.

Prav tako so velike čistke v Romuniji, kjer je še svež odmev odstranitve bivšega zunanjega ministra Ane Pauker in finančnega ministra Vasilije Luke. Po zadnjih vesteh pa je prišel v nemilost Moskeve minister za socialno skrbstvo Lothar Radaceanu, ki so ga že odstavili in zamenjali s Periclesom Negrescujem. Radaceanu je nemškega rodu. Prej se je pisal Wurzler. Svoječasno je bil eden izmed voditeljev romunske socialdemokratske stranke. Po zaslugi Radaceanu je bil v koalicijski vladi po osvoboditvi v Ljudsko fronto. Takrat je Radaceanu vngel iz predsedstva stranke Titela Petresca, ki so ga zatem aretirali in je izginil. Radaceanu je postal predsednik stranke in minister.

Podobne epuracije so na dnevnem redu tudi na Poljskem in v Albaniji. Povsod odstranjujejo vse tiste, ki niso popolnoma zvesti hlapčevski vladi sovjetskih satelitskih vlad.

Spet časi fašizma

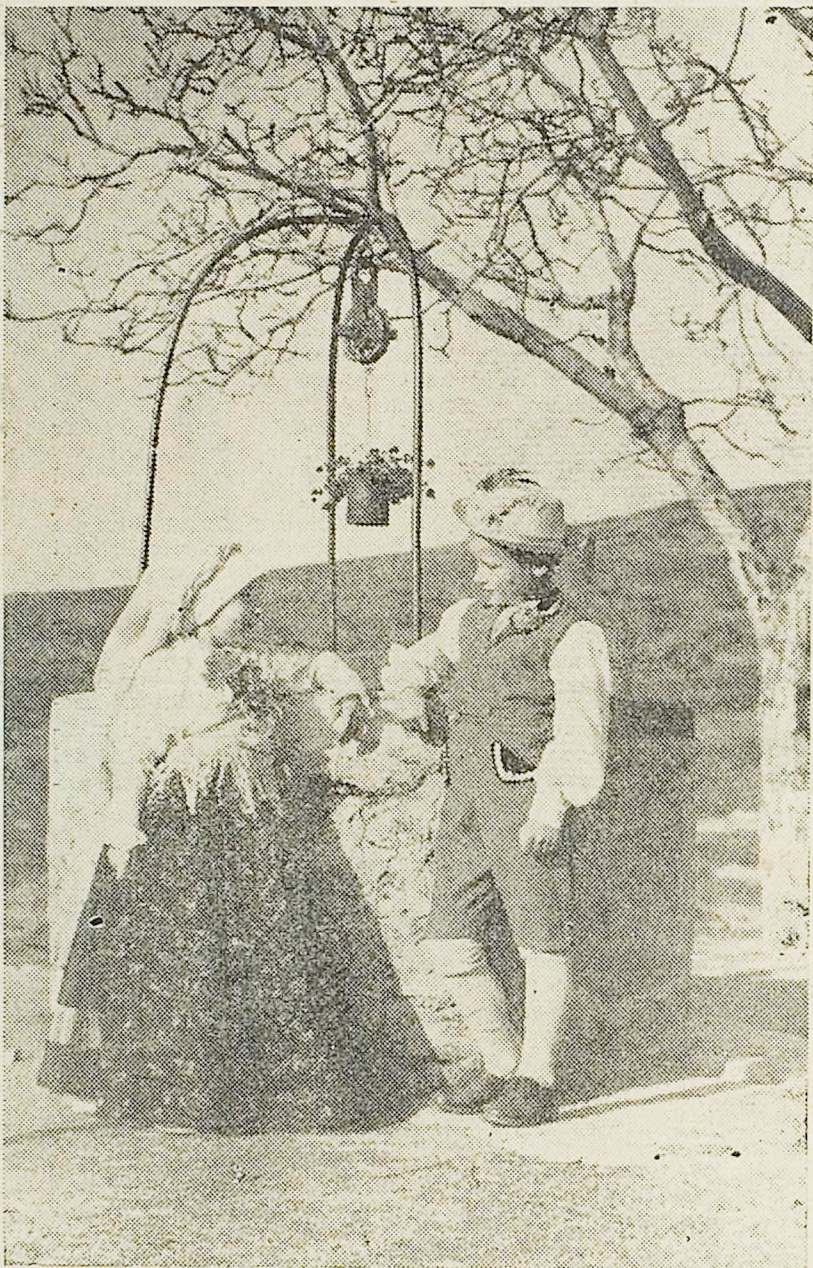
Prejšnji teden so imeli nekateri kmetje iz Sempolaja, Devina in Skofljic precejšnje sitnosti s civilno policijo, ki je hotela vedeti, kdo je izobesil slovenske zastave na njih zemljiščih. Seveda, kmetje kot zavedni Slovenci niso tajili, da so sami obesili zastave ali pa vsaj pristali, da drugi obesijo zastave in drogove v znak protesta proti krivičnim londonskim sklepom. Toda policija je dobila najbrž nalogo od kakega italijanskega funkcionarja, da poskrbi pri kmetih, da bodo zastave izobesili.

V Sestlanu, ki je tik ob glavni poti, ki pelje v Italijo, je bila na zemljišču Rozalije Pernarčič izobesena velika slovenska zastava, ki je kazala vsem mimoidočim, da je tam slovenska zemlja. Policija je zaradi tega prišla k Pernarčičevi in hotela zvedeti, kdo je izobesil zastavo. Odgovorila jim je, da sama, ker je pač

Slovenka. Ker ni prvi dan policija nič opravila, je prišel drugi dan zopet k nji nek podoficir tržaške policije in jo hotel prepričati, naj zastavo sname. Ker pa ni vedel vzroka, zakaj naj bi zastavo snela, je kleno na dokazovanje Pernarčičeve le moral priznati, da vsakdo lahko izobesi zastavo, kamor mu je volja na svojem zemljišču.

Drugačn pa je bila zadeva v Devinu, kjer so policisti sitnili pri tovaršur Furlanu. Ker pa niso nič opravili policisti, so prišli na delo italijanski šovinisti, ki so ponoči zastavo raztrgali.

To umazano dejanje je hudo ogorčilo vse zavedne Slovence v Devinu in bližnjih vaseh in vsi pravijo, da je treba zastavo znova izobesiti, da bodo vsi tuji vedeli, da je tu slovenska zemlja, ki ne sme nikoli več priti v grabežljive kremplje italijanskih imperialistov.

BRŠKA NOSA (RICMANJE)

Zaradi izdajstva je borba tržaških tkalk neuspela

Lansko leto so tkalke v konopljarini delale na eni sami statvi. Nenadoma pa so delavkam ukazali, da morajo delati kar na štirih statvah, čeprav izboljšanje strojev omogoča po trditvah vseh tkalk le delo na dveh statvah. Novi delovni pogoji na štirih statvah so tako osibili delavke, da so spontano začele gibanje proti velikemu izkoriščanju. Tedaj so delodajalci, Delavska zbornica in Enotni sindikati sporazumeli med seboj, da bodo zvišali tkalkam na 4 statvah mezdo za 10 lir na uro. Izoppane delavke, ki niso mogle več vzdržati na delu, so se uprle sporazumom, ki so jih podpisali njihovi sindikalni zastopniki, ter so zahtevale razširitev stavkovnega gibanja.

Kominformistični listi in glasilo Delavske zbornice »Il Lavoro« so pisali o zmagi tkalk v konopljarini, potem ko so te tkalke dosegle po dolgi boji imenovanje tehniške komisije, ki naj bi proučila delovne pogoje tkalk. Komisija 6 oseb, med katerimi je bil tudi izvedenec CGIL Simoni iz Milana, ki so ga predlagali Enotni sindikati, je opravila svoje delo 29. in 30. julija.

Odgovor komisije ni bil ugoden

za delavke, ker je v glavnem sprejel stališče vodstva konopljarne. Deljansko so ostali delovni pogoji prav tako težki kot prej, ker tkalke delajo še vedno na 4 statvah, v istih nezdravih prostorih in pod istimi mezdinimi pogoji. Prej so tkalke, ki so delale na eni sami statvi, izdelale vsaka dva tedna povprečno po 1100 m blaga ter so dobile tako minimalno nagrado. Sedaj po tako imenovani zmagi, delajo tkalke na prej na 4 statvah s povprečno proizvodnjo 3200 m. Ker ne dosežejo norme, ki jo vodstvo zahteva (štirikrat po 1100 m) ne dobe tkalke, razen redkih izjem, nobene proizvodne nagrade.

Edina sprememba je ta: ravnateljstvo se je obvezalo, da bo uporabljalo za tkanje boljše predivo ter da bo čimprej nadomestilo stare statve z novimi. To je pač le slaba tolažba.

111.000 m³ VODE NA DAN PORABIJO TRŽAČANI

Dnevno so julija meseca porabili Tržačani 111.027 kubičnih metrov vode, kar je 20.000 nad povprečjem. Seveda je temu vzrok prehuda vročina. Od omenjene količine vode je dobavil štivanski vodovod 93.013, nabrežinski 14.793 in žavelski vodovod 3221 kubičnih metrov vode.

IZ ŠTIVANA NAM PIŠEJO

Tržaška, koprška in piranska obala so tako blizu, da bi se skoraj mogli kot Omagorci pogovarjati z brda na brdo. In vendar živimo tako ločeno vsak zase, da se le včasih srečamo kot tuji na tržaških ulicah, kjer bežimo vsak po svojih opravkih. Če pa že ne moremo tako lahko drug do drugega, naj se vsaj oglasimo v našem tedniku, ki nas obvešča o življenju v tem delu Tržaškega ozemlja.

Danes le nekaj besed iz naše najbolj zapadne slovenske vasice — iz Štivana ali Sv. Ivana Devinskega, ki ga zakriva devinski grad. Zgodovina bi vam mogla povedati o tej vasici mnogo več kot o vsaki drugi na Tržaškem. Nekdanji gaj, posvečen poganskim bogovom, samostan, božja pot, ki je v preteklosti privabljala romarje iz najbolj oddaljenih slovenskih dežel, veliki sejmi v srednjem veku, ko so trgovci menjavali blago z vzhoda za ono z juga itd. Zdaj spominja na preteklost le stara obnovljena katedrala.

Tudi kraška природа je svojevrstna in že sama reka pomikalnica Timav je že od nekdaj vzbujala posebno pozornost s svojimi izviri ob stiku Krasa s furlansko nižino. Tudi danes je tu zelo živahno, toda le zaradi prometa med Trstom in Italijo. Prav naša vasica lahko vsak dan vidi, kako je naša cona vključena v italijanski gospodarski sistem in kako pritiska Rim, da bi čimprej priključil to ozemlje k Italiji in nas raznarodil. Uprava naše cone je vložila že nad 150 milijonov za ribiško naselje ob rečavi Timava. Ezuli, šola, otroški vrtci, tuje delovne moči so za iredentizem odlična sredstva za raznarodovanje naše obale. Jezuitsko-demokrščanski degasperizem razpolaga za dosego svojih najograbnejših imperialističnih ciljev, neizčrpne fondе, nagrabljene iz rabata italijanskih delovnih množic. Ta imperializem je posadil na upravo 21 svojih emisarjev z nalogo, da čimprej ustvarijo pogoje za priključitev te zemlje k Italiji.

Mi pa pravimo rimskim pohlepnežem takole: dajte milijonom lačnih kruha, razlastite svoje latifundije in jih izročite praznim rokam in se odpovejte svojemu razkošnemu življenju, saj sloni vaša možnost le na lončenih nogah! Ne delajte si utvar, da boste s silo ustavili zgodovino, ki vas bo v imenu razvoja in napredka prehitela! Našo zemljo, ki jo je mussolinijevska grandomanija materialno in moralno že dovolj opustošila pa pustite v miru, ker si zna tudi sama urediti dostojno življenje — brez vas seveda.

Spet koloradski hrošč

V Dekanih, Ospu, Koštaboni in Skocjanu se je zadnje dni spet pojavil koloradski hrošč, ki proti predvse poljskim pridelkom. V Dekanih so ga našli največ na melancanah in paradizniku a niso nič povzeli proti njemu. Občinski odbor je že prijavil nekatere kmete, ki bodo morali zaradi malomarnosti pri uničevanju tega zajedavca plačati kaznen.

Značilno je, da kmetje nočejo podvzeti nobenega ukrepa proti temu škodljivcu, in se izgovarjajo, da bi bilo vse delo brezuspešno. Taki kmetje se ne zavedajo, da škodujejo samim sebi in skupnosti. Borba proti koloradskemu hrošču se je doslej v okuženih krajih pokazala za uspešno, če so se za boj proti njemu združili vsi kmetje. Če ga niso popolnoma uničili, so ga vsaj deloma iztrebili, tako, da ne more delati večje škode. Prav bi bilo, če bi kmetijski organi že zdaj začeli misliti na borbo proti hrošču v prihodnjem letu, ko se bo gotovo še bolj razširil po vsem okraju zaradi letošnje malomarnosti pri uničevanju.

Otroci se vračajo s kolonij
Letos je v otroških kolonijah v raznih letoviških krajih Slovenije letovalo 510 otrok iz koprškega okraja. Na počitnicah so bili po tri tedne. 17. avgusta se bo vrnilo domov iz Logatca 60 otrok, dan kasneje pa enako število še iz Skofje Loke. Zadnja kolonija otrok iz koprškega okraja, ki prebivajo v Cerkljem, se bo vrnila 23. tega meseca.

O G L A S
BERŽAN Franc pok. Franca in Glavine Tončke, roj. 18 XI. 1914 v Smarjah, bivajoč v Kopru, ulica Sv. Andreja 3, razveljavljam svojo delovno knjižico št. 5644, izdano dne 27. X. 1951.

Od Triglava

IZ SLOVENSKE BENEČIJE

V občini Grmek - 20% izseljencev

Od 200 občin videmske pokrajine je, kot je pokazala uradna statistika, najrevnejša občina Grmek, ker ima največ ljudi izseljenih v tujini. Občina šteje le 1800 prebivalcev in od teh je 350 izseljenih, kar predstavlja skoraj 20 odstotkov celotnega prebivalstva. Tako kritičnega stanja najbrž ni mogoče najti v nobeni italijanski pokrajini.

Zemlja, ki jo posedujejo ti ljudje, ni bogve kako rodovitna in zato je pridelek majhen in slab. Torej na zemlji, ki je uboga, kjer ni drugih dohodkov in ker morajo poleg tega plačevati še vedno večje davke, ljudje ne morejo živeti doma in so zato primorani iskati izhoda iz revščine le v inozemstvo, kajti o kakšni zaposlitvi v Italiji ni mogoče niti govoriti.

Tako v občini Grmek skoraj ni družine, ki ne bi imela v inozemstvu kakega družinskega člana. Celotno mnogo mater je bilo prisiljeno zapustiti svoje otroke in morda celo

za delo nezmožnega moža in odditi daleč v tujino, da tam zaslužijo vsakdanji kruh za lačne otroke. Tudi nešteto mladih deklet, ki bi potrebovale še skrbnega materinega nadzorstva, je moralo iti služiti v Švico, Anglijo ali drugam, da tako lajšajo težo preživljanja svojim staršem. Iz marsikaterе družine se je izselil oče in vsi sinovi, mati in hčere pa so ostale doma, da oskrbujejo domačijo. (Pomatajurja)

MERJASCI V ST. LENARTU

Te dni je neka ženska iz okolice St. Lenarta srečala merjaseca, ki je nesla mleko v mlekaro. Ob neprijetnem srečanju je vsa preplašena pustila vrč mleka in splezala na nek drevo. Žival pa se ni zmenila za preplašeno žensko, ampak je povohala vrč, izpila vse mleko in mirno odšla. Ker so se tudi v okoljskih krajih pokazali merjasci, se pripravljajo vsi lovci iz okolice na zani-miv lov.

IZ SLOVENSKE ISTRE

Telovadci v Savudriji

Ob sinjem Jadranu, v lepem borovem gozdiču blizu Savudrije, preživljajo mladi telovadci in telovadke iz ljubljanskega Narodnega doma svoje počitnice. V popoldanskih urah posijejo skozi mogočno raz-

raščene krošnje borovcev sončni žarki in pobelijo velike platinene šotore, ki že od daleč vzbujajo pozornost obiskovalcev. Tabor je urejen do vseh popolnosti. Na svojem mestu so mize, kuhinja, športna igrišča, čolni za veslanje itd.

Okrog petdesetih zagorelih fantov in deklet se je tistega dne, ko smo z jadralno pristali ob njihovem taboru, kopalo v morju. Mladina ljubljanskih šol in gospodarskih ustanov se je med glasnimi vzkliki izročala morskim valovom. Med mlajšimi tovariši so se hladili v morju tudi naši stari znanci s fizikurnih zletov in telovadnih nastopov doma in na tujem. Prijazni Rudolf, nekdanji priljubljeni komandir telovadne čete ljubljanske brigade, ki je leta 1948 nastopala na vseskol-skem zletu v Pragi, nam je krepko stisnil roke. Nič manj gostoljuben ni bil tudi vedno nasmejeni Polde, ki najde v svojih zrelih moških letih še največ užilka med mladino in te, če si žene ali lačen, rade volje povede tudi do taborne kuhinje.

Kako prijeten je odih na morju za fante in dekleta, ki skozi vse leto, razen obsežnega dela v šolah in ustanovah, še telovadijo. Samo telovadec more vedeti in poznati vse njihove napore. Delo na bradlji, krogih, drogah ali v talni telovadbi, prijatelji, ni lahka stvar in zahteva tudi čelga moča. Prav je povedal plavalni fant, ko je rekel: »Kopanje v morju ni učenje latinščine!«, drugi je dostavil: »Pri svo-

jem rezkalnem stroju resda rad delam, toda tudi takale počitnice se človeku priležejo!«

Prijetno je bilo srečanje tudi z našo nekdanjo državno prvakinjo Vido Gerbčev, študentko medicine. Če si kakemu taborniku kaj pripeti, je naša Vida hitro ob njem in mu s svojim znanjem tudi prva rada pomaga. Tudi najmlajše udeleženke jo imajo zelo radi, saj jim Vida dostikrat pripoveduje o svojih popotovanjih po tujih državah, ko se je borila kot telovadka za barve Jugoslavije v Londonu, v Švici itd.

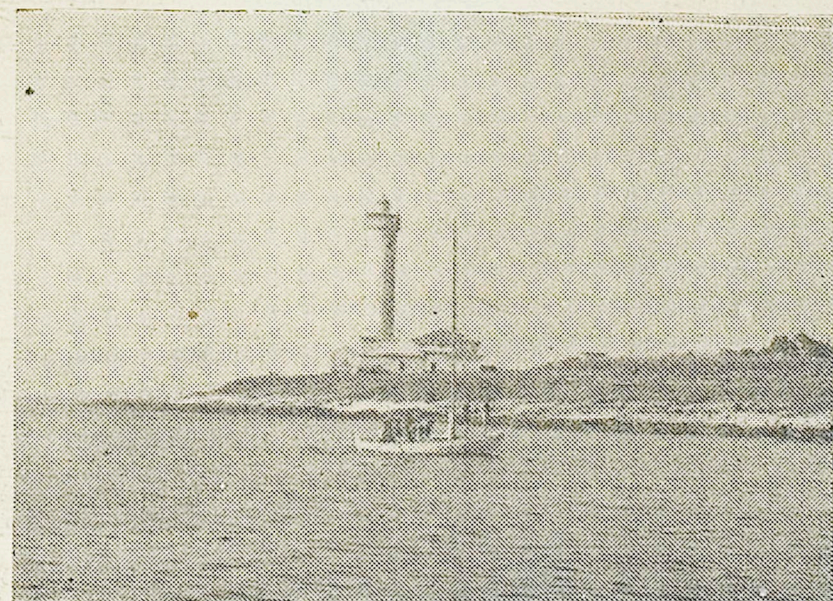
Zapel je zvonec in taborniki so stekli k večerji. Ko so zajemali iz krošnika dobro pripravljeno jed, je prišel od nekdaj eden njihovih starejših tovarišev — najbrže je bil vodič — in veselo vzkliknil: »Dekleta in fantje, po večerji pojdemo v kino! Bakonja fra Brnejca bomo gledali!«

Mladina je navdušeno skočila kvisku, medtem pa so se blizu italijanskega in avstrijskega tabora že oglašili prijetni zvoki glasbe, ki je tabornike s tega prikupnega kotička blizu Savudrije vabila k večerni predstavi.

Trda noč je bila že, ko smo se poslovili od naših znancev in v ugodnem vetru z jadralno odpluli proti Piranu. — žič.

KOPER

Po podatkih okrajnega statističnega urada je znašal letos v koprskem okraju hektarski donos pšenice v zadržnem sektorju 15,8 v pravnem pa le 13,7 stotov na hektar. Največji donos so imeli zadržniki iz Kroga in sicer 29 stotov na ha.

Savudrijski rtič

Občinski komite KP v Pivki je razpravljala o delu SKUD

Na zadnji seji občinskega komiteja KP v Pivki so razpravljali o kulturno-prosvetnem delu, oziroma o vzrokih za mrtvilo, ki je nastalo v Pivki na kulturno-prosvetnem področju.

O sedanjem delu je poročal predsednik SKUD tov. Damej, navzoči so bili tudi še drugi člani upravnega odbora SKUD. Ugotovitev je bila ta, da tako predsednik SKUD tov. Damej, kot tajnik tov. Mulej doslej nista mogla dosti delati zato, ker je prvi zelo zaposlen z delom v podjetju »Javor«, drugi pa se vozi iz Pivke v Ljubljano, kjer ima družino. Poleg tega je vzrok tudi v tem, da se člani KP premalo zanimajo za delo SKUD in da ne sodelujejo v nobenih izmed sekcij.

Do lanskega občnega zbora, ki je bil v novembru 1951, so bili glavni činitelji v SKUD uslužbenci na železnici, ki so imeli kar »v zakup« vso ljudskoprosvetno dejavnost, za katero lahko trdimo, da je bila zelo razgibana. Ugotovili so tudi, da se prosvetni delavci premalo udeležujejo v tej ali oni sekciji SKUD, vendar pa je znano, da so zelo delavni in pošteno pri delu v šoli, kjer so dosegli lepe uspehe.

V pretekli sezoni je najmanj delala igralska skupina, dočim sta bila zelo delavna godba in pevski zbor, za kar gre precej zaslug tov. Šker-

jancu Ivanu, ki zelo skrbi za to, da se člani udeležujejo vaj in za to da zbor nastopa.

OOLPS v Postojni ima v svoji evidenci 6 kulturnih in 22 plesnih prirediteljev. To menda res ne more biti v ponos naši ljudski prosvetni organizaciji, niti drugim.

Člani občinskega komiteja so se podrobno seznanili s temi problemi in uvideli, da je potrebno stalno in več pomagati SKUD, ki sicer doslej ni napravil kdovekaj, vendar bi glede na vse pogoje, ki jih ima, lahko storil neprimerno več.

Sklenili so, da bodo predlagali upravnemu odboru SKUD, naj se preosnuje, da naj bodo na najbolj odgovornih mestih oni, ki bodo mogli koristiti največ in da bodo vzbudili več zanimanja pri vseh članih KP za delo SKUD in za sodelovanje v eni izmed njegovih sekcij.

TEKMOVALI BODO

Pevski zbor SKUD v Pivki, ki šteje 50 članov se z vno pripravljajo na tekmovalje, ki bo 6. septembra v Boh. Bistrici.

Dosedanje njegovo delo je bilo zelo plodovito in upamo, da bodo prvi in pevke s svojim poštenim delom dosegli še večje uspehe kot so jih doslej.

POSTOJNA

TAKIM OBČINSKIM ODBOROM NAJ SLEDIJO SE DRUGI

V Pivki, Postojni in na Rakeku bodo v kratkem obnovili poslopja osnovnih šol, ki bodo zelo čedna in še bolj privlačna za otroke. Tudi za opremo v razredih (mizice in stolčki) je treba poskrbeti, kajti starinske klopi so že črvice, razmajane, razrezane in prav nič higiene.

TUDI POSTOJNSKI PEVCI BODO SODELOVALI

Na velikem kulturnem festivalu, ki ga prireja hrvaška prosvetna zveza 24. t. m. v Puli bodo peli Postojnčani v Amfiteatru najbolj pripravljene pesmi, s katerimi so nastopili na vokalnem koncertu.

Postojnčani so ponosni na to, da nas bodo zastopali na tej veliki hrvaško-istreki kulturni manifestaciji.

KAKO BO?

Komisija, ki je pregledala poslovanje v otroškem vrtcu v Postojni je ugotovila, da je imela uprava v juniju 1952 nad 15.000 din izgube. Vzrok za to je v premajhnem prispevku staršev za vzdrževalnino, saj plačujejo oni, ki imajo otroke v vrtcu le dopoldan po 60 din mesečno, oni pa, ki jih imajo tam tudi na hrani ves dan pa največ 600 din. — Tako nizke vzdrževalnine ni v nobenem vrtcu v LRS in so Postojnčani zelo zadovoljni. — Prepričan sem, da bo vsak izmed njih uvidel, da je res smešno nizka vzdrževalnina in ne bo ugovorov, ko jo bo uprava zvišala, sicer se lahko resno vprašamo kako bo z našim vrtem.

Z Goriške v Italiji

OBLASTI DOVOLILE KOLONIJO V UKVAH

Pretekli teden smo pisali, da je videmska prefektura ukazala zapreti otroško kolonijo dijaške matice v Ukva v videmski pokrajini. Toda na intervencijo pokrajinskega svetovalca Viljema Nanuta in občinskega svetovalca Milana Pavlina je videmska prefektura poslala dovoljenje za otvoritev kolonije glavnemu odboru dijaške matice v Gorici.

Italijanski iredentisti so se to pot popolnoma blamirali, ker so se pri ukinitvi kolonije izgovarjali z zdravniškimi potrdilom, ki ga daje ni dal pokrajinski zdravnik. Toda pokrajinski zdravnik je kolonijo odobril in prefektura ni imela vzroka s katerim bi upravičila svoje šovinistično dejanje.

OOLPS JE IZBRAL DELEGATE — GOSTE ZA USTANOVNI OBČNI ZBOR »SVOBODA« V TRBOVLJAH

15 delegatov — članov OOLPS in članov kulturno-prosvetnih organizacij iz raznih krajev bo zastopalo postojnski okraj na ustanovnem občnem zboru društva »Svoboda«, ki bo v Trbovljah 24. t. m. Zastopniki so: Berne Vera, Hojkar Ema, Trotyšek Dušan, Zele Sava, Škerjanc Ivan, Kos Mimi, Sotlar Rezika, Lilija Bogomil, Jerala Jože, Hlede Anton, Lukeš Leon, Lenček Minka, Hlarič Vinko, Kraje Justina in Munih France.

DIJAKI BODO IMELI NOV DOM

V Postojni bo kmalu dograjen nov dijaški dom, ki je resnično zelo potreben, saj trenutno ni nobene druge stavbe, v kateri naj bi stanovali dijak, ki pridejo septembra v šolo. V prejšnji stavbi so že stanovalci.

Novi dom bo lahko sprejel 150 in morda še več dijakov. Prostori bodo zelo lepi in dobro opremljeni.

OLO se zelo zanima za gradnjo doma in je doslej investiral že 12 milijonov din v letošnjem letu. Tudi mladinski brigadi dijakov postojnske gimnazije je pomagal v mesecu juliju pri gradnji. Gradnjo vodi »Mestno gradbeno podjetje«.

IZ IDRIJE

Idrijski otroci v kolonijah

Vsa leta po vojni so v Idriji zelo lepo poskrbeli za letovanje bolnih otrok, ki so odhajali v različne letoviške kraje ob morju ali v planinske predele. Letos je pa zaradi finančnih težav slabo kazalo, zato se je mestni pionirski svet obrnil na razna idrijska podjetja, ki so večinoma pravilno razumela položaj in priskočila našim otrokom na pomoč, tako da bo ta problem tudi letos ugodno rešen. Nekaj gimnazijskih dijakov je že odšlo v Sekirco na Koroškem, okrog 80 otrok se udeležuje dnevnega letovanja v Mejci, kjer jih nadzoruje ravnateljstvo in profesorji.

Na taborenje na Rabu je odšlo okrog 20 otrok in se bodo kmalu vrnili, prve dni avgusta pa bo odšlo okrog 40 otrok na taborenje v Log pod Mangrtom. Tem se bo pridružil tudi 12 otrok, ki se bodo najbolje izkazali v raznih pionirskih krožkih. Najboljše uspehe je imel do sedaj krožek ročnih del, ki ga vodi tov. Franič Ivica in ki je svoje izdelke pokazal na dveh razstavah. Vodstvo sveta je sedaj prevzel krepko v svoje roke Miro Golob in je že dosegel prve uspehe.

Prošnja za finančno pomoč je imela zelo dober uspeh: uprava rudnika je darovala din 100.000, »Izbrar« din 15.000, Cipkarska druga din 10.000, Mestno klavno podjetje din 15.000, »Preskrba« din 7.000, Trg. podjetje zadr. sklada din 5.000, Dom šole za učence pa bo posodil pionirjem ves potreben inventar za organizacijo kolonij.

Motiv iz Idrijskega

STOLMINSKEGA

Obiščite dolino Trente

Trenta naš prijazen letoviški kraj, vsako leto privablja množico obiskovalcev. Dolina, ki hrani toliko zgodovinskih zanimivosti, saj so trentski delavci že davno kopali železo za gospode Semblerje in Altemse in so slednji že leta 1641 zgradili tudi cesto iz Boveca do Trente, se že dolgo preživlja izključno z dohodki, ki jih prejema od hrabrovalcev. Se danes živi v vasi najstarejši gorski vodnik — stari Tožbar. Po planinah še zdaj goje daleč doma in na tujem znani bovški sir.

Ko prideš v dolino Trente, ne pozabi obiskati vsega deset minut oddaljeni izviri Soče, ki je resnično pravo naravno čudo, saj ima globok izvir in razen tega še lep slap iz katerega lahko zajemaš bistro vodo in se je napiješ, kolikor ti srce poželi.

Če se boš vrnil po stezi v vas, te bo prijazni Trentar prav rad pogostil z mlekom, sirom ali pa s skuto.

Malce težje je gledati prenočišča in prav zaradi tega bi rad nekaj pripomnil. Blizu izvira Soče je namreč bivša vojaška postojanka, ki bi se dala z majhnimi denarnimi sredstvi preurediti v majhno planinsko kočico z nekaj prenočišči in ki bi lahko oskrbovala izletnike z najbolj potrebno hrano.

Pa se vrnimo k prelepi pokrajini. V dolini Trente lahko tudi mnogo kaj vidiš. Pred očmi ti zrastejo po-

nosne Alpe s svojimi vrhovi: Jalovcem, Bovškim Grintovcem, Travnikom, Mojštrovko, Prisojnikom in Razorom.

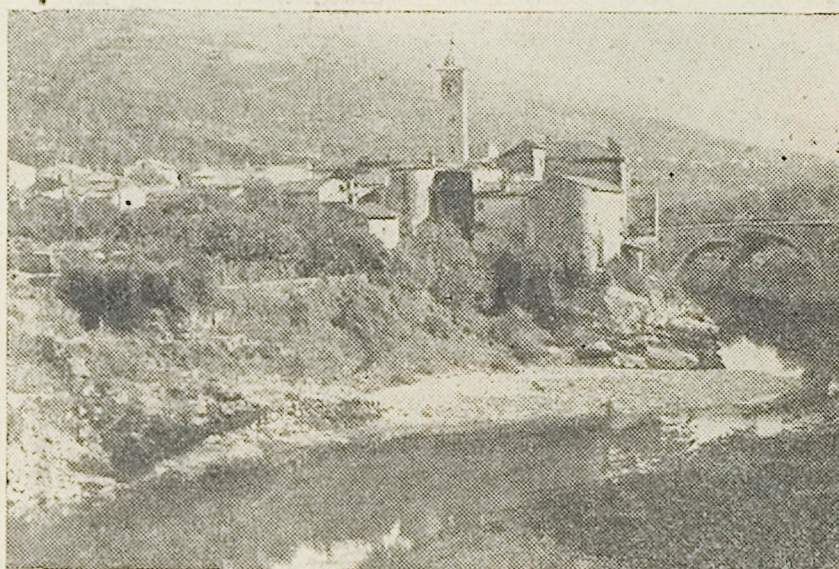
Mimo prvih hiš v Gornji Trenti pelje lepa cesta, ki so jo po vojni temeljito popravili in je zato sploh sobna za avtomobilski promet in za kolesarjenje.

V središču Trente »Na Logu« grade zdaj na novo počitniški dom, pa tudi osnovno šolo bodo prebivalci tega koščka slovenske zemlje prav kmalu dobili.

Nekaj pa so mi gostoljubni Trentarji vendarle potožili. Kakor je znano, so se mekdanji krajevni ljudski odbori združili v večje občinske ljudske odbore, da bi tako zmanjšali administracijo. Prebivalci Trente pa so zaradi tega prizadeti. Do novega občinskega sedeža, ki je v Bovecu, imajo 25 km dolgo pot. Zaradi tega naprošajo ljudsko oblast, naj bi jim šla toliko na roke in jim omogočila reševanja manjših opravkov tedensko ali pa vsaj dvakrat na mesec v Soči v poslopju nekdanje občine. Upamo, da bodo odločilni faktorji ugodili tej njihovi želji.

Planinci in ljubitelji narave! Počitnice še v mesecih avgustu in septembru v dolino Trente. Ne bo vam žal. Naučili se boste gorskega zraka in se duševno in telesno okrepčali vrnili spet na svoje delo.

S. S.

Kanal ob Soči

TUDI NA TOLMINSKEM SO PONEKOD V STISKI ZA STANOVANJA

Na Tolminskem je stanovanjsko vprašanje najbolj pereče v Tolmini samem, ki je postal gospodarsko, politično in kulturno središče našega okraja, zaradi česar je bil dotok uslužbencev mnogo večji kot pred vojno. Stanovanjska stiska pa je tudi po vseh v okolici Tolmina, v Bovecu in Mostu ob Soči.

Da je prišlo do te nevarnosti, je kriva predvsem stanovanjska politika na Tolminskem, ki je v času po vojni omejevala predvsem na samo distribucijo in odgovorni faktorji niso storili vsega za obnovo, nove gradnje in razširitev stanovanjskega fonda. Razen tega so dodelili stanovanjski fond uslužbencem, ki bi lahko stanovali v okoliških vaseh Tolmina, kjer imajo lastne hiše ali pa svoje sorodnike, ki razpolagajo z nezadostno zasadenimi prostori.

Naša nova uslužbenska ureditev zahteva sodelovanje množice pri vsem našem javnem življenju in prav tako tudi reševanju stanovanjskih vprašanj. Zato so bili določeni hišni sveti in zbori stanovalcev, katerih naloga je sodelovanje in reševanje tega perečega vprašanja ter pomoč krajevnim stanovanjskim organizacijam, ki so po službeni poti dolžni reševati stanovanjsko krizo. Vendar pa so ti sveti in nadzorni organi ostali na Tolminskem neaktivni. Tako so se zlasti pri dodeljevanju stanovanjskih in službenih prostorov delale večkrat napake.

SKRASA

Sportno delovanje v Dutovljah

TD »Partizani« iz Dutovelj so ustanovili v mesecu juniju 1950. Ob ustanovitvi je šlo vsega 30 članov, med

njimi 7 pionirjev. Članstvo se je ukvarjalo z različnimi športnimi panogami, odbojko, nogometom, metanjem krogle, diska, s telovadbo na orodju itd.

Leta 1951 se je število članstva dvignilo na 60. Telovadno društvo je začelo z množičnimi tekmovanji, na katere je vabilo tudi članstvo iz ostalih društev.

3. avgusta je naše nogometno društvo odigralo prvo prijateljsko tekmo s TD »Partizani« iz Stanjela. Izid nogometne tekme se je končal z našo zmago. Gole za naše društvo sta dala Lah Albin in Ivošević D., zelo pa se je izkazal tudi branilec Čuk Mario.

Naslednjo tekmo smo imeli s člani TD »Partizani« iz Tomaja, katere smo tudi premagali z rezultatom 6:2. — Igra je bila v prvem polčasu zelo zanimiva, saj so bili naši gostje v napadu, kasneje pa so domači izenačili prejeti gol. V drugem polčasu so bili naši igralci mnogo močnejši in so vse do konca popolnoma dominirali na svojem terenu.

Najbolj pereče vprašanje, ki zadeva naše društvo, je ureditev dobrega nogometnega igrišča. Mladina, ki je članjena v društvu se je za to obrnila na občinski ljudski odbor v Dutovljah in ga prosila, naj bi ji šel na roke pri izbiri ustreznega prostora. Mesto za novo igrišče se je resda našlo in je 1 km oddaljeno od vasi. Za zdaj je edina zapreka v tem, če bodo štirje njegovi lastniki zadovoljni s tem, da bi dobili ustrezno zemljo drugje.

Napačno bi bilo misliti, da se zanimamo samo za nogomet, čeprav nam je še najbolj pri srcu. V prvih dneh avgusta smo napravili tudi igrišče za odbojko in začeli s treninjom. Res je, da bomo morali v bodoče posvetiti največ pozornosti telovadbi, ki je poglavitni smoter našega društva.

I. D.

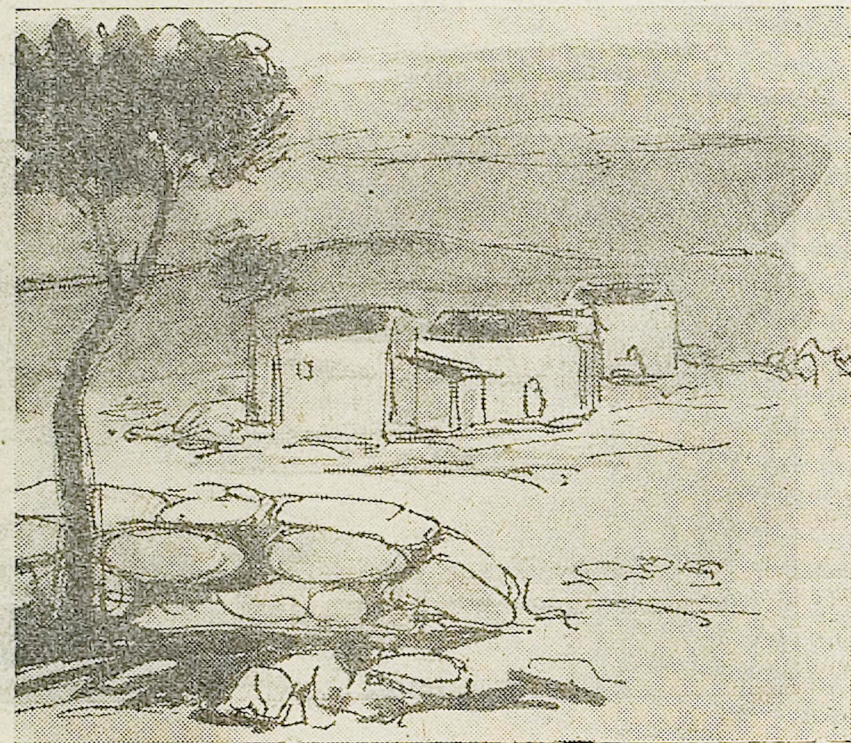
MALO KRAMLJANJA O

Beseda Brkini pomeni najprej kraje, obenem je pa tudi ime za ljudi, ki v teh krajih bivajo. Naravno, marsikdo, ki je to ime že slišal, bi zdel rad vedeti, v katerem kotu naše slovenske domovine so ti kraji in ti ljudje doma. Oa, prav z lahkoto jih bomo našli.

Kdor se od Ljubljane pelje po železnici čez Šentpetra na Krasu (po novem »Pivk«) in svojo pot nadaljuje, mora videti Brkine, če ni odviše kratkoviden. Če potuje na pri-

FRANCE MAGAJNA:

mer proti Divači, od Šentpetra navzdol, bo na levi strani vlaka videl oddaljene in dokaj visoke hribe — to so zapadna polovica Brkinov. Če se bo zanimal, bo na najvišjem vrhu zagledal drobno cerkevico — to je artviška cerkev, Artveje se imenuje najvišja brkinska vas. Če se bo pa od Šentpetra peljal proti Ilirski Bistrici, bo oddaljene hribe videl na desni strani vlaka — to so pa vzhodni del Brkinov. Oba dela bo seveda videl le od severne strani; od kod in

Rudolf Saksida: Brkinski moti

do kam sežejo, ne bo mogel od tu spoznati.

Brkini se na zapadu začenejo pri Rodiku in gredo kakih trideset ali malo več kilometrov proti vzhodu in se nehajo nekje pri Jelenju. Od Juna proti severu pa njihova širina najbrž nikjer ne preseže deseti kilometrov. »Materijska cesta«, ki gre od Hrpej proti vzhodu do Rupe, je brkinska južna meja, severna je pa v glavnem Roka (Gornji Timav), ki teče od Ilirske Bistrice do Škocijanske jame.

Toliko, kar se tiče zemljevida. Sama resna zadeva. Spasna se pa začneja z dejstvom, da z odličnim spoštovanjem vsi vdan podpisani, ki drsja na papir te stavke, pozna Brkine približno toliko kot luno! In vendar bivam v njihovi senci in sem z njimi celo v krmnem sorodstvu. Brkinskih vasi in vasi je trideset ali štirideset ali morda še več, jaz sem jih pa doslej iz obličja v obliče gledal le kakih deset. Zanimam se pa množico za vse, kar jih je, ker že trideset let knjem načrte, kako jih bom prehodil po dolgem in počez.

To se bo pa zgodilo nekoč v »davnih prihodnostih«.

Človek, ki gleda Brkine od daleč, dobi vtis, da je to strnjeno krajčevje, vse poraslo z bukovjem, ki za tu in tam režejo kmalu hudourniške grape in žlebovi. Goličave je videti le po vrhovih, na katerih se bleste bele vasice in so goličave njihova po- rta in travniki. Pa ni vse tako res. Najdemo sredi Brkinskih hribov čudovite skrite doline s travnatimi lo- kami in sadenjaki, kjer bi človek s samotarjskimi nagujenji želel večno bivati. V teh skritih lokah in človeških seliščih, čeprav najdemo tu pa tam kako samotno kmetijo z bori- no hišo in skromnimi gospodarski- mi poslopji. Karaka zabodi tuje v to idilično samoto, bežijo otroci pred njim, saj niso siromaki vajeni videti neznanih ljudi. Med osvobodilno

Angleški pisatelj Bernard Shaw je bil rekel, da so jugoslovanska de- klela same filmske zvezde. Brez dvo- ma, zlasti če jih primerjamo z »le- potec« povprečnega angleškega dekle-

BRKINIH

ta. Če velja Shawova trditve za vso Jugoslavijo, velja pa prav posebno za brkinska dekleta. Najbrž ne hoste ši- rom vse naše domovine našli tako visok odstotek pristnih lepotic. Navzlic težkemu delu in skromni hrani so brkinska dekleta po veliki večini lepa kakor cvetlice. Partizanski borci, ki so se kdaj mudili po brkin- skih vaseh, bodo to potrdili.

Brkinsko ozemlje je neusmiljeno razdrapano in po njem je nemogoče speljati dostojno cesto. Strme in glo- boke grape jim to preprečujejo. Mar- sikatera vas, ki je v zranci črni zelo blizu sosednje, je zaradi ene ali več globokih grap med njima mučno od- daljena od nje. Zaradi tega nimajo Brkini nikjer svojega centra. Dolgo pot morajo napraviti vselij, če ho- čejo priti na bližnjov pošto, na vob- čino »ali okraj. Kamorkoli gredo iz svoje vasi, povsod tja je dolga in trudopolna pot. Vzhodna polovica Brkinov spada pod ilirsko-bistrski okraj, zapadna pa deloma pod se- žanski. Poštno okrožje Vremenske Britofa zajame tudi nekaj brkinskih vasi. Najoddaljenejša od teh, Kozja- ne, je tri ure hoda od Britofa. Do vsake od železniskih postaj, ki pri- dejo za Brkine v poštev, je daleč. Ni prijetno v polni vročini poto- vati po teh dolgih in strnih poteh, in se nam je prijetno v zim, ko je treba gaziti sneg. Tiste vasi, ki niso preoddaljene od materijske ceste, se po potrebi morejo poslužiti avtobu- sa. Za vse ostale pa ni nikjer te do- brote. Sploh je ta problem za Br- kine nerešljiv. Samo žična železnica bi zanje bila mogoča, če bi bila mo- goča!

Brkini se v glavnem preživljajo s kmetijstvom. Ker imajo mnogo bu- kovih gozdov, od koder je silno tež- ko izvažati drva, so se v prejšnjih časih mnogo ukvarjali z ogeljenjem. Saj ga skoraj ni Brkina, ki bi ne znal pravilno zložiti kope in ogelje pravilno »skuhati«. To vrste domača industrija je od začeka zadnje ve- like vojne docela prenehala. Gotovo bo kmalu znova oživel, ko bo ogelje v prosti prodaji.

Važno za Brkine je sadjarstvo, predvsem pridelovanje jabolk. Ne le dolinske kule, tudi strmi travniki so okrašeni z jablanami. Ni pa lahko sadjariti na takem terenu. Nemogo- če je po teh strminah dvreje škropi- ti. Celo obiranje jabolk ni prijetno delo tod. Dolge lestve so nevarne v strmini. Če pade jabolko na tla — adijo! V velikanskih skokih leti v dolino in ga ne vidite več. Kadar hoče kdo jabolano otresti, da si bo naredil jabolčnika, mora prej po- njo zabiti kolo v tla in splesti okoli njih iz dračja meter visok plot. Obr- no sadije morajo tudi na glavi ali na hrstu sproti odnašati domov ali do kakega kolovoza, ki je vozu in preženi živini dostopen. Na Kozja- ne so nekoč pridelovali mnogo žlantenj bruski; kako je danes, pa ne vem. Od ostalega sadja pridejo posev česnje, ki uspevajo skoro povsod, zarodijo pa le preredom. Vzrok temu je v prvi vrsti deževje v času cvetenja, ki prepreči oplojenje. Kadar so, gredo skoro vse za zganje. Nekoč so prihajali k nam Brici in so kupovali vremenske česnje za lup- ljenje in sušenje, to je za izdelavo znamenitih »princek. Brkinskih če- selj niso marali, ker da so presoč- ne, da se zelo usušijo in da mora tudi sušenje trajati dlje časa. Za- menno so pa brkinske česnje brez

ZANIMIVOSTI

NENAVADNI DOGODKI NISO DOMA SAMO V AMERIKI

V vasi Sikole blizu Negotinav Sr- bivji živi smale Aleksander Djordje- vić, ki je star štiri leta in tehta 64 in pol kg. Deček se dobro počuti in da ima tudi dober apetit, menda ni treba poudarjati. Močan je tako, da z lahkoto nese v posodi 15 l vode. Na žalost je ta nenavadni dogodek telesna abnormalnost, ki ji pravijo zdravstveni hipertrofija (premočno de- lovanje nekaterih žlez). »Malik Alek- sander je predmet posebnega zdrav- niškega nadzora in opazovanja.

BRKINSKI KRAS

IVAN RENKO

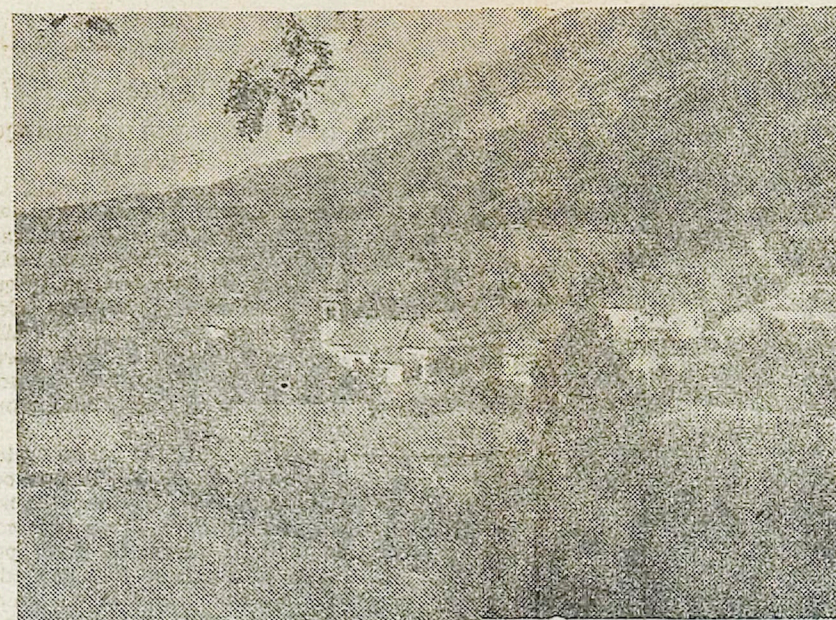
VOJKOV VOD

se proti jutru vračale s hrano in ma- terialom ter najpogostejši vestmi.

Iz teh vesti smo sklepali, da ho- čejo fašisti svoj zločin ki so ga iz- vršili v Podgriču in na Lozicah, te- meljito izkoristiti v svoje namene. Na terenu se je pričela pojavljati parola: »Kaj je tega treba!«, ki so jo podpreniki italijanskih oblasti pridno širili. Nekoliko omahljivec, ki so biliv strahu za svoja življenja in imetja, je nasledilo. Bilo je razum- ljivo da je strahoviti zločin, ki je pre- tetel vse ljudstvo teh krajev, moral imeti gotove posledice, zlasti da je vplival se na trapotetne, na katere tako ni bilo razočani.

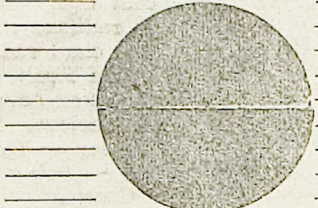
Fašisti so pričeli z akcijo, da pri- dobe pravilstvo za to, da jim po- magata slovitizante partizane. Po vaseh so sklicevali skupaj moze in fante in jim na dolgo in široko govorili o brezpomočnosti partizanskega gi- banja, o svoji moči in podmohe, ne da bi pri tem pozabili poudariti, ka- ko partizani spravljajo v nevarnost omirne in poštene državljane, kajti fašistična oblast je primorana, da iz- vaja represalije!

Na koncu so jih pozivali, naj se javi, kdor je pripravljen pomagati oblasti. Takrat so prišlo do izraza prodane duše, ki so se hotele pri- kupiti svojim gospodarjem. Tak tip

LOZICE PRI V'P'AVI

ČRNO SONCE

V mojem domu ni bilo tako lepo kot pri sosedu. Taro so imeli gostil- no in mesarijo. Bila je velika z prevzetnim gospodarjem. Ta je odi- ral ljudi, kdor se mu je pač dal. Bil je mrkega pogleda in se je v pogovoru vedno pomorčeval iz clo- veka.

z nekimi strahom smo hodili mi- mo njegove hiše. Marsikateremu de- lavcu se je ob sobotah kopalo srce v srdu, ko je preševal težko prislu- žene in škopo odmerjene dinarje. Njegova tovarna je bila znoj in kri ljudem — in kar je bilo najtežje, ponizaval je človeka in mu vcep- jal čut manjvrednosti. To ponizanje je bolelo bolj ko čisti zaslužni de- nar, ki se ga pretopi v pjajo.

Doma nas je bilo veliko. Oče se je mučil po svoje, da smo imeli kos kruha. Maki je vse noči likala po- riljo, da je bilo življenje lažje. Tudi krogi njiwe smo dobili v našem ta- na loških njiwah pod Križno goro.

Tako sva s sestro dnevno in dne- ve nabijala ilonate gume, da se je zemlja omečala. Verno sem se ježil, kadar je bilo treba iti na nji- vo. Vsaka pot je bila trda kakor škala. In ko se je pod udarcem razbila, se je razsula v zlat peščo- prah, da te je gvelj prav do kolca.

Naveličan tega dela sem slonel na motiki in se oziral v nebo, želel si oblaka, da bi zakril sonce in pri- peljal dež, toliko zaželeni dež. Za- da ni ga hotelo biti, pač pa se je v »jamski« pojavil sosedov Tone z novico, da je naša vaška »kompa- nija« našla nad zakristijo zaboj ni- natih barv.

Zbežala sva z njive proti vasi. »Tik me je ustavil v begu, spravi- lo da pojdeš v šole« in debelo gle- dal vame.

»V kakšne šole« sem se zadril nad njim. Jezno sem ga pogledal. »Saj veš, da ne moremo. Pred an želeži sta glava po meni. Spomnil sem se na žalosten obraz svoje matere, ko je pred leti položila v grob dva ve- lika sinova, ki sta nosila v sebi isto željo kot jaz — postati slikar.

»Kdo te je našel«, sem mu bruhnil v obraz, da se norčuješ z menoj! — »Beži no, ti si pa res občutljiva. Med potjo sem se spomnil, da je bila mati vedno otožna kadar sem jo prosil, da bi mi rad v šole. Samo počezala me je in se obrnila vstran. Takrat sem vedno z mimila očesom gledal čez sosedovo dvorišče.

Kmalu sva s Tončevom pribežala med gružo fantaltnov, ki se je že pretepal nad glavnim oltarjem far- ne cerkve. Stare sohe svetnikov so letele po zadahnem prostoru, vmes svetniki in vsehkovitostna ropog- ja. Nekdo je zavrekal. Našel je za- poljo pisali od starih ocev. Sedaj se se je zbežala krajja. Tipež, kre- ganje in bunke, vse je deževalo. Vsa je hruče vzel čim več. Planil sem v grobu, odrinil debelega gla- vega, da se je pojavilaj po podu. Segel sem na dno zaboja. V njem so ležale še tri črne črne barve. V jezi, da sem prišel prepozno, sem hotel stignati nekemu pobalnu sreb- rno pisčal iz rok. Ker je ni hotel dati, sem ga vrgel v lice, da je popustil. Pekla me je zavist; vsi drugi imajo polne žepe barv, maže- jo po zidovih figure in kolobarje črne črne in kriče: »Lejte, kačca leže iz tube, joj kačcina tenka kač- ca.« Pa se je le oglašil sosedov Fran- cič »Ampak fanije, to bo ples, ko najde organist prazno škalo.« — Vedeli smo, da slika.

Sele sedaj se mi je zbudila za- vest, da sem jemal. Da pa ne bo krajja tako velika, sem si stisnil ma- lo te črne smole v papir. Saj to ne bo dosti škade sem si mislil. Spra- vil sem zavrekal, ostalo pa položil nazaj. Kar zbrklil naš »komendant« skozi okno: »Fanjče, bežite, mežnar vraga, mežnar! V hipu je bilo konec vsega. Razbežali smo se. Kdor je mogel, je ušel skozi podstrešno li- no na pokopališče. Meni so klenila kolena. Edina rešitev je bilo okno na prizidku, da je imelo železno os. Tja gori sem skočil, se stisnil p- šeno nad zid in železo. Saj bi bilo malo po sreči, toda moja debela glava ni imela prostora, da bi jo povlekel na drugo stran. Bil sem ujet. Teko sem obvisel v pasli.

Venadoma sem začutil dvoje moč- nih rok. Tudi pesi je padla po te- menu in moja bučica je bila opro- ščena železa. Drgetal sem v mež- narjevih rokah. »Aha, sedaj te pa

Tekmovanje žanjcev

Liam O'Flaherty:

Ob zori so žanjci že bili v rženem polju. Bilo je pra- vnočno, prostorno polje, katerega lastnik je bil upo- kojni inženir James Mc Dara. Polje se je začelo na po- boju hriba in se potegovalo spušča do ceste ob morju. Bilo je ograjeno z nizkim kamnitim zidom in rumeno- klasje rži se je nagibalo čez ograjo, nihaje se v ju- tranjji sapici z rahlim šelestenjem.

Mc Dara, star in svobila možakar v sivi volneni obleki, je stal ob ograji na cesti, mahal je s palico in govoril skupintci ljudi, ki so se že zbrali v tej zgod- nji jutranji uri: »Izmenil sem ga že večeraj,« je razlagal, »kar se je dalo natančno. Med enim in drugim pasom ni prav nobene razlike, vsi trije so enaki. Ko bom ustre- lil s svojim samokresom, bodo vsi hkratu začeli in tisti par, ki bo požel prvi svoj pas, bo dobil bankovec od pet funtov.«

Vasčani so pričakovali in resno zrl v starega Mc Da- ra, čeprav je vsakdo od njih mislil, da ni pri čisti pa- meti, če troji za kosino polja pet funtov, ko bi se lahko del počel za dva funta. Sicer so pa bili ravno tako ve- stni kot sam Mc Dara, kajti trije najboljši žanjci na otoku Inverara so se bili prijavili za tekmovalce. Stali so sedaj na vrhu polja, pripravljeni, da začno. Vsa je imel s seboj svojo ženo, da bi vezala snopce in prinášala hrano in pijačo. Za pasove so žrebali in je vsak iz klo- buka Mc Dara potegnil po eno bilko morske trave. Nato so se postavili vsak pri svojem pasu in čakali na znak.

Na levi je bil Mihael Gill in njegova žena. V sredi je široko razkoračen in s prekrizanimi rokami stal Johnny Bodkin ter nekaj govoril z ženo s tihim in resnim glasom. Na desni pa je bil Pat Constance z ženo Katico.

Mc Dara je zamahnil s svojo palico. Ojdenil je vnel v zraku, zadil se je vesek hrešč in trije mali in drobni šopi rži so ležali na tleh v prvni dravi. V živč- ni tišini so tri ženske čakale na prvi snop, za katerega se jim je zdelo, da bo kot nekaj predznak zmage ali pa poraza. Johnny Bodkin, sophoječ kot bosen konj, je spuščal svoje šope skoraj brez oddiha. Z glasnim in ve- selim vzvikom je dvignil svoj srp in zaklical: »Prvi snop!« Njegova žena je hlastnila po njem in ga čudovito naglo zvezala. Ostala žanjca in njuni ženi se niso usta- vili, da bi se ozrli.

Vsi trije danjci so že poželi svoje prve snope in nji- hove žene so kletje vezale. Bodkin je bil daleč pred svo- jima nasprotnikoma. On je sicer nepravilno žel svoje snope, toda njegova nagiba in moči sta bili obkroževanja vredni. Za njim je hodila njegova žena, s črdim obrazom, nabranim v resne gube, in je neznanico hčela z veza- njem.

Constance in njegova žena sta bila druga. Consi- de ne, sedaj v polnem zmagu, je pokazoval neverjetno spretnost in moč. Njegova žena je delala otovor za nje- govimi potmi, prižigajala ga je neprestano, zbijala je sale in se glasno ter veselo smejala.

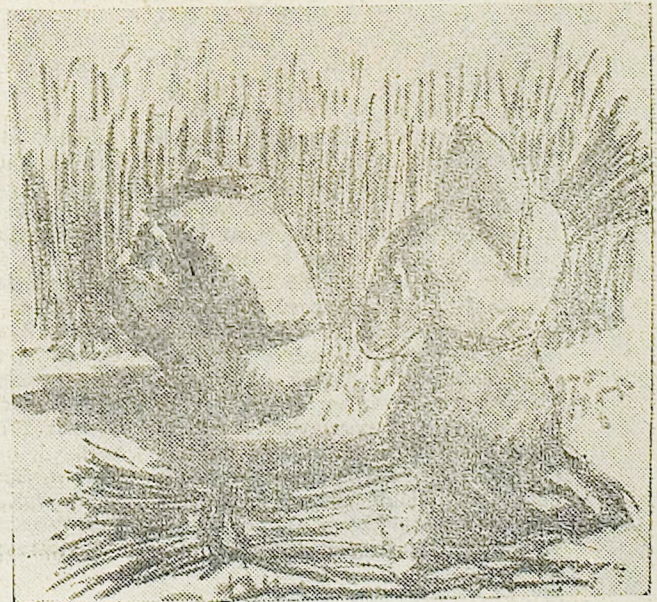
Gill in njegova žena sta bila zadnja. On je pričel žeti s počasnimi, odmerjenimi gibi, kakor pod nizkim prit- skom, in je nadaljeval dočno z isto enakomerno hitrostjo. Njegova žena se je pomikala za njim z isto odmer- jenostjo.

Ko se je dan pomaknil, so se ljudje začeli zbirati ob vseh strani in so opazovali žanje. Sonce se je dvignilo visoko pod nebo. Vročina je začela prihatati. Nikjer ni bilo najmanjše sapice. Rž s svojimi bežastimi klasi in zlato- rumenimi stebelkami je bila popolnoma mrtva. V njej je se zevala velika nepravilna praznina, ki je vedno na- raščala, in početa površina je bila posejana s snopjem.

Nekaj pred poldnevom je Bodkin pažl polovico svo- jega pasu. Na pol poti so bili povzpili v polju kamen in ko je Bodkin prišel do njega, se je zvrnil in s kam- nom v roki je zavpil: »To je dokaz, da se na otoku In- verara ni še rodil moč boljši od Johnnija Bodkina!« Množica ob ograji mu je odgovorila z vsklikom odobrava- nja. Toda žaljena Constanceva Kačica je pormahala s snopom nad glavo in zavpila s svojim hre- pavim glasom: »Daa je še mlad, o Bodkin mežnarnega fetešale! Množica je bruhnila v smeh. Bodkin je nekaj zamomjal, odgovoril pa ni ničesar. Gill in njegova žena se pa za vse to še zmenila nista.

Bodkinova žena je bila gava, ki je šla po kosilo. Pri- nesla je poln vrč hladnega čaja in belo pogosto, razreza- no na velike kose, ki so bili na debelo namazani s sve- žim maslom. Prinesla je tudi štiri tedo kuhena jajca. Bodkin in njegova žena sta pospravila vso to veliko količino jedade in pijače točno v dveh minutah in petin- štiridesetih sekundah. Čim sta končala s kosilom, sta se vrgla na delo z isto gorečnostjo kot prej.

Conside je dohitel Bodkina, ko je le- ta znova pri- čel z delom. Namesto da bi si vzela malo počitka za ko- del, Nadaljevanje na 10. strani.

Vloga tržaške Glasbene matice pri razvoju slovenske glasbene dejavnosti

Ne bo zgrešena ugotovitev, da se je slovensko glasbeno življenje v Trstu precej močno razvilo v obdobju zadnjih dveh let. Razne panoge glasbenega udejstvovanja, ki sploh niso obstajale, ali pa so le životarile kot privešek ljudsko-prosvetnega delovanja, so naenkrat zaživele samostojno in poleg delovanja ostalih slovenskih kulturnih ustanov (Slovensko narodno gledališče itd.) močno obogatile slovensko kulturno kroniko v Trstu.

Poleg Slovensko-hrvaške prosvetne zveze, ki se pod njenim okriljem razvija zborovska ljudsko-prosvetna dejavnost in delovanje tamburaških družin, slovenske radijske postaje, ki organizira oddaje solističnih in an-

Ustanovitev centralnega pevskega zbora, je propadla zaradi nepravilne organizacije in nediscipliniranosti pevcev.

Z izvolitvijo agilnejšega odbora so se začele oživljati različne panoge glasbenega udejstvovanja kakor razširjena Glasbena šola, koncertna poslovalnica, poleg tega pa smo začeli načrtno izdajati zborovske pesmi.

Sola Glasbene matice je edini slovenski zavod v Trstu, ki sistematično vzgaja mladi glasbeni naraščaj. V šolskem letu 1951-52 je bilo vpisanih 130 gojencev, katerih pretežno število je obiskovalo pouk klavirja. Poleg violine in solopetja so se posamezniki posvetili tudi raznim or-

za bodoči orkester.

Koncem letošnjega šolskega leta je Glasbena matica izdala lično šolsko izvestje z imenikom učiteljev, gojencev, sporedom produkcij, nekaterimi statističnimi podatki ter kot prilogo kratek pregled javnih koncertov.

Bistveni problem bodočnosti Glasbene šole so skupni prostori za individualni in skupinski pouk. Pouk, ki se danes vrši na osmih krajih mesta, silno otežkoča načrtno pedagoško delo in še bolj upravno poslovanje šole.

Drugo področje delovanja tržaške Glasbene matice je organizacija javnih koncertov domačih in jugoslovanskih solistov in ansamblov. Kljub temu, da ustanova ne premore svoje koncertne dvorane, je mogla v letošnji sezoni pripraviti 12 koncertov v dvorani »Auditorium«, ki jo daje na razpolago Zavezniška vojaška uprava. Poleg tržaškega komornega zbora, ki ga vodi prof. Ubald Vrabec, ter tržaških solistov: Jelice Pertot-Portograndi, Justine Kralj-Vugove, Rožice Kozem, Ondine Otte, Damjane Braut, ter dr. Gojmir Demšarja so nastopili naslednji ansambli in solisti iz Jugoslavije: pevski zbor Slovenske filharmonije pod vodstvom Rada Simonitija, godalni orkester Slovenske filharmonije pod vodstvom Bogomira Leskovića ter sodelovanjem solistov Jelke Suhadolnik-Zalokarjeve, Nade Vidmar ter Ivana Turšiča, komorni duo Karlo Rupel in Anton Trost, Slovenski vokalni oktet ter naslednji člani ljubljanske Opere: Elza Karlovac, Vilma Bukovec, Vanda Gerlovič, Miro Brajnik, Friderik Lupša, Rudolf Franel, Lado Korosec ter dr. Danilo Švara. Kot gost iz daljne Amerike je nastopila mezzosopranistka Ana Safred iz Clevelanda. Sovinistični italijanski izgledi v drugi polovici meseca marca tega leta so povzročili, da se je moral pevski zbor radijske postaje iz Zagreba vrniti iz Trsta domov, ne da bi mu uspelo prirediti vsaj en koncert.

Vsi koncerti so bili razmeroma lepo obiskani in z zadovoljstvom moremo ugotoviti, da se je že stvorila stalna koncertna publika, ki jo srečamo na vseh Maticinih koncertih.

Veliko dela je bilo opravljenega v razmeroma kratki dobi, vendar moramo ugotoviti, da nismo še dosegli nivo glasbenega udejstvovanja tržaških Slovencev pred prvo svetovno vojno ter bo potrebno še veliko vztrajnega dela, da bomo zavzeli tisto mesto, ki upravičeno pripada tudi slovenski glashi v Trstu v okviru splošne slovenske kulture.

Gledališče brez odra kulis in mask . . .

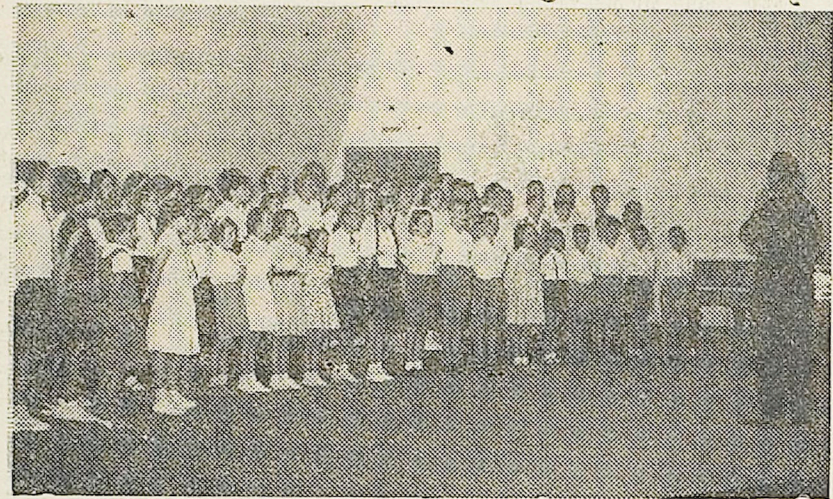
»Radio jugoslovanske cone Trsta . . . Oddajamo na valovnih dolžinah . . . Vsem cenjenim poslušalcem dober večer . . . Na sporedu je radijska slušna igra . . . Sodelujejo člani radijske igralske družine Dušan Kralj, Tugomir Klasinc, Ančka Černešova, Slavko Fras, Stana Mlakarjeva, Klavdija Trošova . . . Režiser — Igor Pelan. Tonski tehnik — Poberaj Lojze . . .«

Gong . . . Z njegovimi zadnjimi, komaj slisnimi tresljaji se spoji glasba, ki skozi poslušalčeva ušesa sega v misel in ustvarja situacijo. In tako se je začela radijska slušna igra. Brez odra, brez kulis, brez luči in mask. In brez teatra. Nekaj ljudi stoji okrog mikrofona, se tiho premika po mehki preprogi v studiju in ustvarja. Ti pa, dragi bralce, poslušaj in včasih o tem in onem tudi razmisliš. Potem je režiser v tonski kabini in ne nazadnje še tonski tehnik za mešalno mizo. Pa so plošče, bele in rdeče lučke in še in še.

Kako nastane radijska slušna igra? Tekst za to lahko primerjamo filmskemu scenariju, ki je lahko izvirjen, se pravi, da ga je pisec ustvaril prav za film ali radio in je lahko prirejen za radijsko ali filmsko slušajočo igro. Največ tekstov je seveda prirejenih, ker je zvrst radijske igre pri nas še dokaj mlada, čeprav segajo njeni zametki še v čas med obema vojnama. Ljudem, ki so od mesta oddaljeni, kjer ni prevoznih sredstev, je treba posredovati kulturo. Dati jim je treba gledališče. Pravo gledališče z dobrimi igralci. In to do neke mere lahko stori in stori radio. Radio s svojo slušno igro, s svojimi člani igralske družine, režiserji in tehniki. V omejenem studiju, kjer stoji le mikrofoni in signalna naprava, se gode velike stvari. Naši poslušalci lahko sleherni teden sledijo velikim stvaritvam od Shakespearea do sodobnih domačih piscev.

Človek ob radijskem sprejemniku sluša. Vse to pa, česar ne vidi, je v slušni igri treba nadomestiti z »nečim«, kar bo lahko slisal. In tisto »nečim« imenujemo radijski ljudje — efekti. Seveda slušni efekti. Dejanje v igri je omejeno na čas v prvi polovici 19. stoletja. Godi se, denimo, na vasi. In režiser pripravlja osnutek »radijskega scenarija«: kakšna je bila glasba v prvi polovici 19. stoletja, kdo jo je pisal v tej in tej deželi, kakšne so bile šege in običaji v tistem času, pa socialno-politična struktura itd. Osnutek je gotov, začena se radijska priredba: krajšanje, prirejanje teksta za vezalca (igralca, ki povezuje dejanja, most, ki veže dneve, mesece, leta in stoletja!), določanje primerne glasbe. In določanje nosilcev posameznih vlog, ne po postavi, ne po vidnobi, temveč le in samo po glasu. Seveda sta si gledališča in radijska igra v bistvu podobni — obe morata imeti živo, razgibano, zanimivo dejanje, tekče in duhoviti dialogi. Se posebej pa mora slednje imeti radijska slušna igra. Poslušalci je treba posredovati vse ono, česar ne vidi. Zato mu je treba posredovati če že ne vse, pa skoraj vse.

Najvažnejša prvina je poleg do- brega, gibljivega teksta glasba. Radijski poslušalec je bržkone sam dognal, da pozna slušna igra dve vrsti glasbe: tisto, ki povezuje de- janja in ustvarja nekakšno »časov- no in krajevno« proustomino in ti- sta, ki dopolnjuje dejanje, ki je to- rej le temu podložena. Radijski ljudje imenujejo prvo intervalno, drugo pa scensko glasbo. Poslušalec je pri marsikateri radijski igri pri- jetno občutil, da je napravila glas- ba igri primeren okvir, da je stop- njevala vtis in dejanje, da je v ne- katerih primerih celo posredovala vidno podobo tega ali onega igralca o- dnosno te ali one podobe. — bz

sambelskih koncertov ter nekaterih drugih slovenskih ustanov in posameznikov, razvija največ delovanja na tem področju Glasbena matica.

Glasbena matica je slovenska glasbena ustanova v Trstu, katere delo- vanje sega še v dobo pred prvo sve- toveno vojno. V tistih letih, ko se je kulturno življenje tržaških Slove- ncev v razmerah, ki so bile še dovolj ugodne, lepo razvijalo, je bila v okvi- ru Glasbene matice ustanovljena Glasbena šola (ki je v nekaterih le- tih štela nad 150 gojencev), in pev- ski zbor. Prirejali so se številni Ma- ticini javni koncerti s sodelovanjem domačih in tujih solistov in ansam- blov. Ko je fašizem postopoma one- mogotil vsako delovanje tržaške Glas- bene matice, se je slovenska glasba umaknila v tatišje — predstavljali so jo le posamezni pevci in pevske skupine, ki so slovensko pesem goji- li na skrivaj.

Z osvoboditvijo je bila Glasbena matica ponovno ustanovljena, vendar v prvih letih po osvoboditvi razen Glasbene šole ni imela drugega dela.

kestrskim instrumentom (čelo, kon- trabas, klarinet, flauta, trobenta). Poleg glavnega predmeta pa se mo- rajo vsi obvezno udeleževati tudi po- uka teoretičnih predmetov (teorija, harmonija itd.) in v primeru spo- sobnosti tudi orkestrskih vaj in mladinskega petja. Na treh javnih in dveh internih produkcijah letoš- njega šolskega leta je bil nasproti prejšnjim letom zaznaven viden na- predek ter poplavan trud, ki ga je vložilo v svoje delo šolsko vodstvo in učiteljski zbor. Prvič je na sklep- ni produkciji uspešno nastopil šol- ski mladinski zbor, ki je kljub po- manjkanju skupnih šolskih prostorov uspel nastudirati na tečajih za teo- rijo, nekaj narodnih in umetniških pesmi. Poleg nekaterih pianistov, ki so pokazali že razmeroma visoko teh- nično znanje in muzikalno zrelost, je vzbudil posebno pozornost nastop gojencev oddelka za pihalne instru- mente. Mnenja smo, da bo vodstvo prav vzgoji mladih orkestrašev mo- ralo posvetiti največjo pažnjo, ker se bo le na ta način vzgojil kader

raščalovcem lepe prilike za opazovanje, kako začne naseljeva- nje otoka. Krakatau je bil po izbru- hu leta 1883 z bičloškega stališča popolnoma nov otok, ker je bil po- večini uničen, ostalek pa je pokri- vala debela plast lave, ki je ostala vroča tedne in tedne. Brž ko so ga znanstveniki lahko obiskali, so takoj začeli iskati znakov življenja, če- prav je bilo težko domnevati, da bi katera koli žival ali rastlina preži- vela katastrofo. Našli niso niti ra- stline, še manj pa živali. Šele čez devet mesecev je naravoslovec Co- teau lahko sporočil: »Odkril sem mikroskopskega pajka — toda sa- mo enega. Ta pčenic obnove je mar- lijvo predel svojo mrežo«. Ker na otoku ni bilo žuželk, se je zdelo, da mali pogumni pajek prede zaman. Razen nekaj ravnih bilk, dejansko ni bilo četrt stoletja nobenega živ- ljenja na Krakatau. Nato so pri- čeli prihajati semkaj celi koloni- zatorji — leta 1908 prvi sesalci, na- to ptice, kuščarice in kače, nekaj mehkužcev, žuželk in črvov. Ho- landski naravoslovci so ugotovili, da je bržčas devetdeset odstotkov novih prebivalcev prišlo po zraku.

Ločeno od velikega življenjskega toka na celinah, brez priložnosti za križanje, ki ima namen ohraniti povprečnika in izločiti vse novo in nenavadno, se je otokovo življenje razvilo na izreden način. Na teh djalnih koščkih zemlje je narava pretravala pri ustvarjanju čudnih in nenavadnih oblik. Čeprav da bi hotela dokazati svojo neverjetno prepletenost, je skoraj na vsakem otoku ustvarila vrste, ki so ende- mične — svojske samo za en otok in nikjer drugod ponovljene.

Iz zemeljske zgodovine, zapisane v galapaška lavina polja, je mladi Darwin dobil prve migljaje velike resnice o nastanku vrst.

Igralska družina Radia jugoslovanske Cone Trsta

Rojstvo otoka

(4. nadaljevanje)

Vendar včasih le opazimo način preseljevanja. Izravana drevesa in prepleteno rastlinstvo so naravni splavi, ki jih čisto vidimo plavajo- če v morju več kot tisoč milj daleč od velikih tropičnih rek kot so Kon- go, Ganges, Amazonka in Orinoko. Takšni splavi prav lahko nosijo celo zbirko žuželk, plazilcev ali mehkuž- cev. Nekateri izmed neprostovolj- nih potnikov lahko vzdržijo na mor- ju dolge tedne, drugi pa poginejo že v začetku potovanja. Za potovanja s splavi so morda najbolj primer- ne lesne žuželke, ki jih tudi izmed vseh žuželk najlažje najdemo na oceanskih otokih. Najslabši »splav- varji« pa so sesalci. Vendar tudi sesalec lahko vzdrži potovanje med otoki. Nekaj dni po eksploziji Kra- kataoa so v Sundskem prelivu re- šili s plavejočega debla majhno opi- co, ki je bila hudo opečena, ven- dar je dogodek preživela.

Pri prenašanju prebivalstva na otok sodelujejo ne samo voda, mar- več tudi vetrovi in zračni tokovi. Zgornje ozračje je bilo polno pro- meta, še praden se je vanj povzpel človek v svojih strojih. V višini sto in sto metrov je zrak natrpan z ži- vimi bitji, ki v njem letajo, drse, plavajo, jadrajo, lebdiijo kot baloni ali pa jih zračni tokovi prenašajo proti njihovi volji. Vsekakor smo na odkritje zračnega planktona morali čakati, dokler si človek ni sam fi- zično osvojil višine. Znanstveniki so s posebnimi napravami in mre- žicami nalovili iz ozračja mnogo bitij, ki so naseljena na oceanskih otokih. V višini skoraj 5.000 me- trov nad zemeljsko površino so uje- li pajke, katerih prisotnost na oto-

kih je predstavljala čudovit pro- blem. Zgodilo se je, da so letalci le- teli skozi veliko število belih, svi- lenih nit, pajkovih »padal«, v viši- ni 3 do 5 tisoč metrov. Mnogo ži- vih žuželk so ujeli v teh višinah pri hitrosti vetra do 80 km na uro. Tako močni vetrovi jih s takimi vi- šin prav lahko nosijo sto in sto ki- lometrov daleč. Tudi semena so našli v teh višinah, predvsem seme neke vrste osata, ki je značilen za oceanske otok.

Pri prenašanju živih rastlin in ži- vili je zanimivo, da v zgornjih pla- steh ozračja veler ne vleče vedno v isti smeri kot na zemeljski površi- ni. Posebno pasatni vetrovi ne se- gajo v višino, tako da lahko stojš na otoku Sv. Helene v višini 300 metrov in si nad vetrom, ki z veli- ko močjo pihja pod teboj. Žuželke, semena in podobno lahko veter nosi v nasprotno smer kot na zemel- ski površini, čim jih potegne v zgornje plasti ozračja.

Ptice, ki pri svojih selitvah obi- skujejo oceanske otok, prav tako znatno prispevajo k naselitvi raz- nih rastlin in celo nekaterih žuželk ter drobnih lupinarjev. Charles Dar- win je iz kepice blata, ki ga je na- šel v plitjem perju, vzgojil 82 rast- lin, ki so spadale v pet različnih vrst. Marsikatera semena so opremljena s kaveljci in bodicami, kar je naravnost idealno za obeša- nje na ptičje perje. Ptice, kot je na primer pacifiški zlati deževnik, ki vsako leto leti iz Alaske do Havaj- skih otokov in čisto še dlje, imajo velik delež pri marsikateri uganki naseljevanja rastlin.

Katastrofa Krakataoa je dala na-

Dve pripombi našega bralca

O TRŽAŠKEM DIALEKTU IN »ITALIJANSTVU« TRSTA

Članek v šte. 29 »Slovenskega Ja- drana«. Članke bi bilo še dostaviti ustno izročilo našega ljudstva, ki sem ga čul še kot otrok pred dobrih 60 leti. Ime Trst izhaja od trstja, ki raste na močvirnih obrežjih. Tudi ime »Priestec ni tuje. Ko so nam- reč gradili prvi hišo — tako govori izročilo — sedanje Trsta, so bili zaposleni trije delavci pri vgraditvi praga. Mimoidoči človek jih je za- gledal in vzkliznil: »Trije ste!«

Razlaga je preprosta, vendar pa zelo značilna za mišljenje našega ljudstva o prvih prebivalcih in o slo- venstvu Trsta.

V isti šte. »Slovenskega Jadra- na«. V članku ni omenjeno poučevanje na tej šoli učitelja Filipa Ketteja, očeta našega pesnika Dragotina Ket- teja. Filip Kette je tam umrl na pljučnici, ki se ga je lotila po hu- diih naporih v snegu, ob popisovanju ljudstva 1890, po Suhorju in Ostrož- nem brdu. Dragotin je bil takrat gim- nazijec. Z očetom sta, ko je bil Dra- gotin na počitnicah, večkrat burno razpravljala o nadaljnjem študiju. Kakor je znano, je stric, ki ga je v šolanju gmotno podpiral, zahteval, da gre Dragotin po končani gimna- ziji v semenišče in postane »gospod«. Dragotin in njegov oče, ki je bil tu- di naprednih nazorov — saj je bil trn v peti takratnemu oblastnemu košanskemu župniku Torkarju in

njegovima še oblastnejšima kuhari- cama — nista sledila temu ukazu. (Pripomba: Pisec teh vrstic je bil kot učenec I. razreda osnovne šole, v šolskem letu 1890-91 na stanovanju pri učitelju Ketteju.) M. Z.

PRVE IZDAJE SHAKESPEAROVIH DEL SO PRODALI ZA 300 MILI- JONOV DINARJEV

Znana newyorška tvrdka A. S. V. Rosenbach v New Yorku je nedavno prodala nekemu Švicarju zbirko 73 Shakespeareovih knjig prve izdaje, ki je edina na svetu za en milijon do- larjev ali 300 milijonov din. Zbirko je kupil švicarski milijonar, pod- predsednik Mednarodnega Rdečega križa dr. Martin Bodmer. S tem je močno obogatil svojo, že tako znano zbirko prvih knjižnih izdaj najve- čjih svetovnih pisateljev, zbirko, ki jo smatrajo za največjo na svetu.

Polovico prodanih knjig omenje- ne zbirke so leta 1926 razstavili v Philadelphiji. Lastniki so tedaj za nje zahtevali 980.000 dolarjev (294 milijone din). Poleg ostalih prvih, redkih izdaj se v kolekciji nahaja še knjiga sonetov, ki so jo tiskali 1609. leta, kakor tudi nekatere zelo redke in dragocene izdaje posamez- nih gledaliških del. V kupljeni zbir- ki so vsa Shakespeareova gledališka dela, razen »Richarda III«, ki je v neki mali privatni londonski kolek- ciji knjig. Vse knjige so tiskali 1623. leta, a samo ono — »Mnogo hrupa za nič« — so tiskali leta 1600. Del te zbirke je kupila newyorška firma 1936 leta za 21.000 funtov sterlingov (nekaj nad 17,5 milijonov dinarjev) od britanskega zbiratelja Johna Gla- sona.

O POGOJIH ZA NAČRTNO OBNOVO SADJARSTVA

Veliko smo že govorili in pisali o potrebi obnove in dvigu sadjarstva. Po statističnih podatkih in po ugotovitvah na terenu lahko spoznamo, da se je sadjarstvo zmanjšalo za več kakor 50 odstotkov po številu dreves in po višini letne proizvodnje.

Kmet-sadjar, naj si bo združnik ali zasebnik, se prav gotovo dobro zaveda važnosti sadjarstva za tukajšnje kraje, saj je to kmetijska panoga, ki razen vinogradništva in zelenjadarstva donaja kmetu lepe dohodke, drugi spet pa je istrsko sadje važen artikel, ki nam omogoča realizacijo deviz.

Za obnovo in dvig sadjarstva imamo prav vse pogoje, predvsem pa za proizvodnjo zgodnjega in južnega sadja. Poleg vinske trte je sadno drevje, posebno nekatera plemena, edina kultura, ki kljub vsakoletni suši dobro uspeva. Posebno dobri pogoji so za saditev oljk, breskev, mandeljev, orehov, hrušk in tudi drugih sadnih plemen.

Pri vsem tem pa se moramo vendarle vprašati, kje naj dobimo potrebne sadike. Z udomačenim načinom, da se divjaka išče po gozdovih in pašnikih ter jih kasneje cepi, se ne moremo zadovoljiti, ker ne vemo, kakšnega izvora je podlaga — divjak in kakšne so njene morfološke lastnosti. Taka obnova ne more biti načrtna in množično zajeta zato je minimalna in nezadostna. Imenujemo jo šušmarstvo. Čeprav imamo tudi s tem uspehe, je ta način zastarel, ker ne ustreza sodobnim potrebam

sadjarstva in ne more voditi k njegovemu napredku.

Izkušnje zadnjih let so pokazale, da se uvoženi sadni material iz Slovenije in Hrvice ni obnesel, ker ni ustrezal v teh krajih glede na sorte, podlago in obliko oziroma način vzgoje. Uvoženi material ne moremo nikdar istovetiti s sadnim materialom, vzgojenim na tem področju, ker ima uvoženi, kot že rečeno, negativne lastnosti.

Zaradi omenjenih razlogov je že skrajni čas in tudi neogibno potrebno, da se na tem področju začne vzgojo sadik, z ureditvijo drevesnic. To nalogo pri obnovi sadjarstva bi morale prevzeti v svoje roke splošne kmetijske zadrage. Začetni je treba čimprej z izbiro mesta za drevesnice, v katerih naj bi se vzgajale vse sadike, ki pridejo v poštev za saditev na posameznih področjih Istre.

Odgovornost za ureditev drevesnic naj bi prevzel upravni odbor oziroma sadjarski odsek, če ga na določenih mestih imajo.

Potrebno je dobiti primerno zemljišče, po možnosti tako, da bo v poletnem času omogočeno zalivanje. Tako zemljišče naj bi zadrage izbrale na svojih ekonomijah, če pa teh ni, naj ga vzamejo v najem.

Iz vrst članov je treba dobiti človeka, ki bo vodil strokovno delo v drevesnici in za proizvodnjo tudi odgovarjal.

Ureditev drevesnice zahteva investiranje denarnih sredstev. Zato je

potrebno, da si zadrage, ki se bodo odločile za to delo, zagotovijo tudi denarna sredstva. Nekatere KZ imajo za to že nekaj sredstev, ki pa so za zdaj določene le za pospeševanje kmetijstva. Ta sredstva naj bi se torej porabila za omenjene drevesnice. Onim zadrugam, ki teh sredstev nimajo, priporočamo, da si ustanovijo fond za pospeševanje sadjarstva.

Potrebno bi bilo, da bi tudi v okraju Koper osnovali vsaj 4 drevesnice s kapaciteto posamezne drevesnice do 15.000 sadik, od katerih bi bilo približno do 70 odstotkov prvotnih in v sposobnih za posaditev na stalna mesta.

Zdaj smo pred nastopom jeseni in je ravno čas, da si preskrbimo potrebno sadno seme, da bo mogoče v jeseni opraviti setev.

Menim, da kmetijske zadrage ne bi mogle v ničemer bolj pomagati svojemu članstvu, kakor s tem, da mu vzgojijo dobre sadike. Posebno danes, ko kmetijske zadrage na vaši prevzemajo vedno vidnejšo vlogo v vseh panogah in gospodarskih dejavnostih in v življenju nasploh, naj bo njihova vzporedna naloga tudi v tem, da ustvarijo vse pogoje za razširitev in dvig sadjarstva. Nalogo za poslavitve drevesnic naj bi prevzele predvsem one močnejše zadrage, ki imajo že svoja zemljišča, delovno silo in denarna sredstva. Kmetijske zadrage naj si vzamejo za primer KZ Koper, ki je že sklenila, da bo to jesen uredila sadno drevesnico. G. T.

Zakaj je breskve boljše obrezovati v jeseni?

Pri vsaki rezi sadnega drevja hočemo doseči gotov namen, pa naj se ta opravlja v poletju, jeseni, zimi ali pomladi. V glavnem dosežemo s pravilno rezjo dvojni namen:

1. sadnemu drevesu damo s tem določeno obliko in ga v tej tudi obdržimo. Tako vzgojimo drevesno krono, ki je za določeno vrsto sadja najbolj primerna.

2. Sadno drevo obdržimo v ravnotežju med rastjo in rodovitnostjo. S pravilno rezjo pospešimo razvoj cvetnih brstov s čimer zagotovimo redno rodovitnost. Znano je, da skoraj vsako sadno pleme zahteva tudi svoj čas obrezovanja. Ni dovolj, če

kot so prevlažna tla, močno gnojnjene z dušičnatimi gnojili, premalo apna v zemlji in močan dež po daljši suši. Slednji faktor zelo slabovpliva v drevesnicah in mladih nasadih, ker se po daljšem zastoju nakopičijo naenkrat rastopljene hranilne snovi.

Razen izločanja smole se pojavljajo na drevju še posebna glivica (closterosporium carpophilum), ki napada tudi liste, zaradi česar začnejo odmirati (sušiti) tudi enoletni poganjki. Tako je ta bolezen poleg kodravosti najnevarnejša bolezen za breskovo drevo in je v zadnjih letih uščedila nad polovico dreves. Vse omenjene vzroke bolezni, ki pospešujejo njen razvoj, bomo morali odstranjovati in odločno opustiti obrezovanje breskev spomladi.

Najprimernejši čas za obrezovanje in redčenje drevesnih kron sta avgust in september. To delo naj bi bilo opravljeno takoj, ko smo pobrali sadike z dreves. V tem času je drevo še v vegetaciji, bujna rast je že ponehala in se z rezjo zadane rane do konca jeseni lepo zacelijo.

Pri obrezovanju rodnihih dreves ne gre za vzgojo kakšne posebne oblike, temveč gre le za doseg čim večje letne rodovitnosti. Do zdaj smo breskve v naših krajih vzgajali le v kotlasti obliki, katera se mi zdi za te kraje najbolj primerna, saj je dovolj sončnih dni, da plodovi lahko dozorejo.

Za severne kraje, koder plodovi težko dozorevajo in dobivajo zahtevano barvo, je priporočljiva ploščata vzgoja. Z njo so plodovi dosti bolj izpostavljeni soncu. Vzgoja različnih breskev je posebno poglavje, ki ga na tem mestu ne mislim obravnavati.

Z obrezovanjem je treba dati drevesu primerno obliko. Enoletne rodne poganjke moramo skrajšati glede na rodovitnost sorte. Sorte, ki so bolj rodovite, režimo na kratko in slabo rodovite sorte pa bolj na dolgo. Tako bomo držali rodovitnost zmerom v ravnesveju. S tem, da v jeseni obrežemo nerodni les, damo možnost, da se cvetni brsti lepše razvijejo, kar brez dvoma vpliva na rodovitnost.

Povedal sem vam, zakaj obrežete breskova drevesa v prihodnjih mesecih. Tone Gorše

drevo samo obrežemo in mu prerediti krono, temveč je važno tudi, kdaj opravimo to delo.

Dolgoletne izkušnje so pokazale, da breskova drevesa ni priporočljivo obrezovati in redčiti spomladi, ker bi s tem pospeševali razvoj »smolike«, za katero so koščičarji, zlasti pa breskve zelo občutljive. S pomladansko rezjo povzročimo neravnovesje med koreninskim ustrojem in krono. Prenakopičene hranilne snovi, pomešane med vodo, listi ne morejo sprejemati in presnavljati in jih drevo izloča na ranjenih mestih v obliki smole ali gume. Drevesni deli, ki jih pokrije smola ali neke vrste guma, odmrta. Ta bolezen je posebno nevarna, če se pojavi v drevesnicah na okuliranih breskavih divjakih in mladih žlahtnih drevesih, ki jih popolnoma uniči. Omeniti moram, da razen spomladanske rezi pospešujejo smolikavost še drugi činitelji.

O delu kmetijskega tehnikuma v Mariboru

Kdor pride v Maribor in si ogleda znameniti mariborski park »Tomšičev drevored«, zagleda pod vinogradi »Kalvarije« veliko svetlo poslopje. To je srednja kmetijska šola ali »Kmetijski tehnikum«.

Kdor pride na izlet v Maribor, si mora ogledati tudi to zelo važno kmetijsko ustanovo, ki je edina v Sloveniji. Tudi nas je tov. upravnik vljudno sprejel in nam razkazal šolo, kmetijske nasade in internat.

Na šoli se dijaki in dijakinje teoretično in praktično usposablajo za svoj bodoči poklic. V teku štiri letnega šolanja si pridobijo temeljito znanje iz poljedelstva, sadjarstva in vinarstva. Za to imajo na razpolago okrog 160 ha zemlje. Razen sadovnjakov in poljskih nasadov je na sončnem griču tudi lepo urejen vinograd. Ker leži na zelo strmeh pobočju »Kalvarije«, imajo dobro urejeno malo vzpenjačo na električni pogon, ki dovaža gori ves potreben material in tako prihrani mnogo delovne sile. V bližini zavoda, na bivši nižji sadjarski šoli, delujeta sadjarski in vinarski institut, ki delata nove poskuse. Videli smo na primer, kako inženirji-strokovnjaki križajo breskve, kar smo z zanimanjem opazovali. Do zdaj smo to poznali samo iz knjig.

Poleg strokovnega znanja imajo gojenici internata ugodno priliko za prostovoljno delovanje. V internatu deluje DUD, v katerega so vključeni vsi dijaki. Od 320 gojencev jih aktivno deluje kar 80 v dramskem krožku. Krožek ima več igralskih družin, ki med seboj tekmujejo in prirejajo tedensko predstave. Dijaki se bavijo tudi s fizikulturo ter imajo na razpolago svetlo in prostorno telovadnico, kjer se lahko vsestransko udejstvujejo v tej tako zdravi panogi.

Za naše mlade inteligente s podeželja, ki absolvirajo nižjo gimnazijo, je ta zavod zelo primeren. Lahko se posvetijo srednji kmetijski izobrazbi. Naše kmetijstvo se vedno dviga in izpopolnjuje ter uvaja nove poskuse pri izboljšanju naše zemlje ter so nam zato potrebni strokovnjaki. Naše Slovensko Primorje, zlasti pa Vipavska dolina se preživljata posebno od sadjarstva in vinogradništva. Absolventi lahko ostanejo doma na posestvu ali pa koristijo s svojo strokovno izobrazbo našim vinarskim zadrugam in državnim posestvom. S. S.

Kmetovalci!

Berite Kmetijski vestnik, ki prinaša zanimivosti člankov iz vseh kmetijskih panog

Živnorej posvetimo vso skrb

Program enoletne praktične kmetijske šole v Škocjanu

S strokovno praktičnim dvigom kmečkega življa, posebno pa kmečke mladine ter z izbiro ustreznih kultur, ki bolj ustrezajo dotičnim krajevnim razmeram, bomo imeli nedvomno boljše uspehe v našem kmetijstvu.

Poleg strokovnjakov z višjo in srednjo strokovno izobrazbo rabimo tudi mnogo dobrih praktikov, ki so v delu izpopolnili teorijo, pridobljeno na kmetijskih šolah nižjega tipa. V ta namen je bila letos ustanovljena enoletna praktična kmetijska šola v Škocjanu pri Kopru.

Šola v Škocjanu bo nudila naši napredni kmečki mladini teoretični pouk glavnih kmetijskih panog, ki pridejo v poštev za Primorsko. Glavni predmeti, katerim posveča šola največ pozornosti, so: vinogradništvo, sadjarstvo, vrtnarstvo, poljedelstvo, živinoreja, računstvo, slovensčina, organizacija kmetijske proizvodnje z zadrugništvom, ustroj ter zaštita rastlin.

Teoretični pouk je tesno povezan s praktičnim delom na posestvu. Šolsko zemljišče je dovolj obsežno, da učenci na njem lahko praktično izpopolnijo ono, kar so se v šoli naučili.

Posestvo ima vzorno urejene nove in stare vinograde, sadovnjake, polja in vrtove, tople grede, silose, hleve za govedo, svinjake, čebelnjak in še razne poljedelske stroje. Na posestvu so napeljene namakalne naprave, ki učencem precej pomagajo pri učenju sodobnih izsledkov agrotehničnega znanja.

Razen splošnih predmetov bo gojenec lahko temeljiteje spoznal panogo ali sadno kulturo, do katere ima posebno veselje.

Pouk, ki se bo pričel v jeseni (natančni datum bomo pravočasno objavili), bo trajal skozi vso dobo uspevanja najvažnejših kultur. Tako se bo gojenec lahko seznanil z razvojem in potrebami posameznih kultur, posebno pa onih, za katere se bo specializiral. Dijaki se bodo pod vodstvom strokovnjaka iz Zavoda za pospeševanje gospodarstva z vsem delom tudi praktično seznanili.

Pouk bo v slovenskem in italijanskem jeziku. Sprejemali bodo gojenec iz koprškega in bujskega okraja slovenske in italijanske narodnosti ter dijake iz Trsta in onih predelov sežanskega okraja, ki gravitirajo na Koper.

Kandidati morajo dostaviti upravi šole do 15. septembra prošnjo, kolokvano z din 30. Prošnji morajo priložiti rojstni list, zadnje šolsko spričevalo in potrdilo občinskega odbora o imovinskem stanju staršev. Gojeneci bodo imeli hrano in prenočišče v šolskem internatu. Višina mesečne hranarine, ki jo bodo morali prispevati starši ali zadrage za vzdrževanje gojencev v internatu, bo določena od posebne komisije na temelju imovinskega stanja posameznika.

Sprejeti dijaki bodo poklicani v šolo s posebnim obvestilom uprave. Po končani šoli bodo prejeli absolventi, ki bodo šolo z uspehom končali, diplomo. Dr. O. M.

KMETIJSKE ZANIMIVOSTI

Znano je, da izumijo Amerikanci pogosto kako novotarijo v znanosti. Tudi praktični so. Kar izumijo, tudi uporabijo. Tako so začeli elektrificirati kmetije. Do danes so elektrificirali že 85% vseh kmetij. Uporabljajo traktorje na električni pogon, kosilnice, sejalnice, trierije za čiščenje semen itd. Zadije čase pa so izumili še dva stroja, ki prenašata krmo v različna nadstropja silosov.

—o—
Marsikaj smo že slišali, vendar pa takih, kot je današnja, malo. — Kmetijski strokovnjaki in veterinarji so namreč mnenja, da goveje blato pospešuje rast piščancev. Blato mora obsegati od 5—6% dnevne piščančeve hrane, da lahko vpliva na rast piščancev. Mora pa biti suho in ga je treba pomešati med ostalo hrano. Na rast in življenjsko sposobnost piščancev vplivata predvsem vitamini A in B, ki se nahajata v velikih količinah v govejem blatu.

V Franciji so dobili prvo žetev faraonske pšenice. Klas te pšenice ima obliko romba in je dolg 25 cm. Iz enega samega zrna zraste 25 stebeljc, od katerih ima vsako po 70—80 gramov pšenice. Vsako stebelce je močno in debelo kakor kakšna trska. Kakor znano, so to izredno vrsto pšenice, ki se v znanosti imenuje »faraonska« ali »ozirisova pšenica«, našli v nekem faraonskem sarkofagu. V Egiptu je ta pšenica dala že izredne žetve, toda v Franciji so dobili šele prvo žetev.

Da bo žetev dobra

Francoski časopis »Znanost in bodočnost« je objavil ugotovitev, da bi žito boljše obrodilo, če bi pustili, da ga popase živina. Kmetje na področju reke Sene so mnenja, da bi na ta način preprečili polegla žita, kar je pogost pojav na tej dušika polni

zemlji. Paša naj bi trajala od konca februarja do konca marca. Žito mora biti visoko do 15 cm, zemlja pa dovolj čvrsta, da parklji govedu ne bi delali preglobokih jam. Take njive bi ogradili z električno ograjo. Krave za molžo bi pasli na teh njivah od 12. do 17. ure, breje krave in junice pa noč in dan. Zračunali so, da bi tako lahko napasli po 80 goved dnevno na površini enega hektara. Pomislite, kakšna prednost bi to bila v času, ko že tako primanjkuje krme, in kako bi s tako dobro svežo krmo lahko izboljšali kakovost mleka in zdravstveno stanje živine. Na žitnem posevku pa bi krepili odpornost proti boleznim. Žito sicer ne bi zrastle tako visoko, toda klasje bi bilo vsekakor bujnejše in težje.

Ogromni roji kobilic uničujejo kmetijske pridelke

Poročali smo že o veliki škodi, ki jo povzročajo ogromni roji kobilic v državah Bližnjega vzhoda, zlasti v vzhodni Afriki, v Egiptu, Izraelu in drugih državah. Tak roj ima okoli 500 milijonov kobilic in lahko zaseni in opustoši nad 500 hektarov polja, tehta pa okoli 700 ton. Po dosedanjih ugotovitvah se pokaže 30 takih rojev proti severu v 12 državah Bližnjega in Srednjega vzhoda. Samo v Iranu so kobilice zasedle okoli 750 tisoč hektarov zemlje. — Država Jordan, ki razen svojih prebivalcev prehranjuje še okoli pol milijona arabskih beguncov iz Palestine, ima nad 60.000 hektarov zemlje pokrite s kobilicami, ki tam, kjer so, seveda tudi žrejo in uničujejo pridelke.

ZAKLAD SIERRRE MADRE

13. NADALJEVANJE

»Sem. Če sem mu sploh kaj odgovoril, sem mu pripovedoval o čednih zgodbicah. Toda vse ni nič pomagalo. Na vsak način je hotel priti z mano sem. Menil je, da mora biti tu na vsak način zlati: to da spozna iz teka izsušenih rek, iz naplavljenega peska in drebecev, ki so se zgoraj v gorah odrobili in se zvalili navzdol.

»To ti je pa velik mož,« je rekel Howard, »če po takih rečeh spozna, da mora biti tod zlato.«

»Prav nič ne ve mladice,« ga je prekinil Dobbs. »Vohun je, prav gotovo vem. Ali vladni vohun zaradi pristojbin ali pa vohun, ki so ga poslali roparji, da bi nas na povratku oskubili. Čeprav morda ne mislijo na zlato, imamo pa vendar osle in orodje in obleko, nože, revolverje in kože, kakor si mislijo. Vse to pa je vrednost. Potem se jim že izplača nas napasti.«

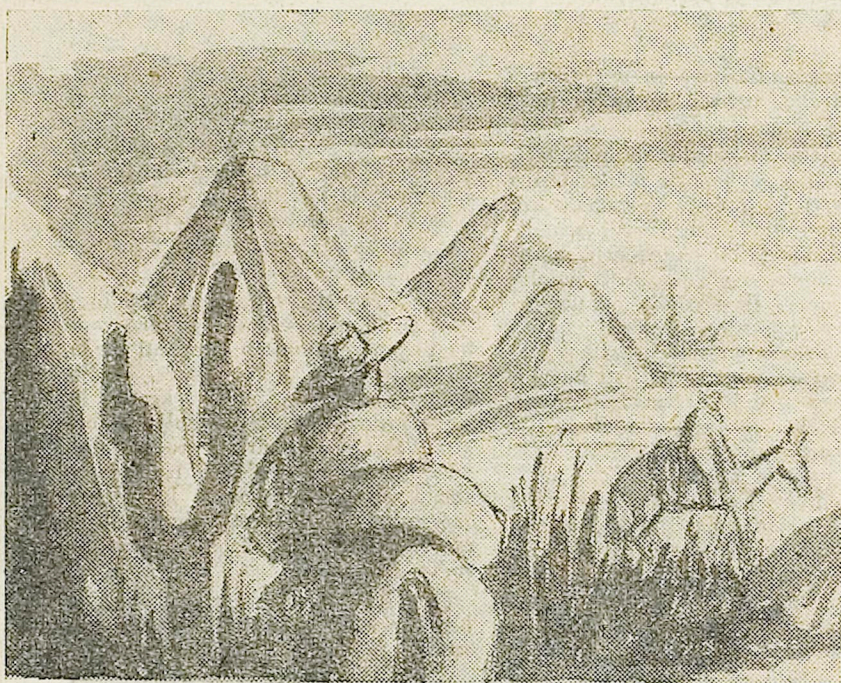
»Ne,« je rekel Curtin, »ne verjamem, da bi bil vohun. Mislim, da res išče zlato.«

»Ali ima orodje za kopanje?« je vprašal Howard.

»Ga nisem videl. Ima mulo, na kateri jezdi, odejo, kotel za kavo, ponev in vrečo, v kateri utegne imeti še nekaj cunj. To je vse.«

»S prsti si ne bo izkopal zlata,« je rekel Dobbs. »Mogoče so mu orodje ukradli ali pa ga je moral prodati. Toda kaj naj napravimo s tem psom?«

Curtin se je popraskal po glavi in je hotel potem opazovati nohtove. Ko pa je opazil, da tudi Dobbs in Howard zreta v njegove nohtove, je povsili roko in zopet sklenil, da tega ne bo več delal. Vendar pa se Dobbs in Howard to pot nista zato zazrla v njegove nohtove, da bi ga opomnila, da se v nekaj dnevih povrne v civilizacijo. Samo iz gole brezmišelnosti sta opazovala vajeno Curtinovo kretujo. Pravzaprav tega niti ne smemo imenovati brezmišelnosti. Njune misli so se pečale s skrivnostnim mladim iz Arizone; nekako nejasno sta občutila, kakor bi se s tem, da si Curtin po svoji navadi opazuje nohtove, razpršila tajnost, ki je odevala mladice,

Curtin je bulil v ogenj. Nato je rekel: »Nič nisem mogel z njim napraviti. Ni tak, da bi mogel biti od vlade ali razbojnikov. Po videzu je precej nedolžen in menim, da tisto, kar govori, tudi res misli. Toda imeli bomo z njim še opraviti, čeprav meni Dobbs, da ne. Sledil mi je. Najprej me je vprašal, ali bi ne mogel z mano. To sem mu odklonil. Potem pa je jezdit

Tekmovanje žanjcev

Nadaljevanje s 7. strani.

silo, sta Considine in njegova žena jedla po starem običaju, ki je bil v veljavi med kmeti otoka Inverara ob priliki takih tekmovalij. Kmetica je hranila svojega moža, ko je ta delal, z oveno pogačo, namazano z maslom. Dodajala mu je od časa do časa vrč s čajem in on se je ustavil, da bi potegnil požirek. Tako je ostal vstrel s Bodkinom in použil svoje kosilo. Med gledalci je napetost rasla in nekateri so že govorili, da bo Considine dobil tekmovalje.

Gill in njegova žena sta nenehno prihajala vse bliže svojima nasprotnikom. Izgledala sta še popolnoma sveža, medtem ko je Bodkin, obremenjen z obilnimi kosili, kazal prave znake izčrpanosti. Considine pa je začel očividno zajemati iz zadnjih zalog svoje zmogljivosti. V tem, ko je prišel do kamna na pol poti, je Gill položil na tla svoj srp in rekel ženi, naj prinese kosilo. Jedla sta počasi in nato še malo počivala. Ljudje so se jima začeli rogati, toda onadva se za to nista zmenila. Cez nekaj dvajset minut sta vstala in prišla zopet za delo.

Potem pa je napetost narasla do višine, kajti Gill in njegova žena sta začela delati z zredno naglico. Ljudje so ju spodbujali z glasnimi klici. Med vaško gospodo so začele padati stave. Bodkin je še vedno bil daleč pred Gillom, bil pa je že vidno utrujen. Ozirati se je začel za Gillom, razdražen zaradi klicanja ljudi.

Nekaj pred četrto uro je Considine nenadoma omagal. Moral so ga odnesti izven ograje. Zupnik mu je

ponudil požirek žganja iz steklenice, da je prišel k sebi. Hotel se je siloma vrniti na delo, toda niti vstati ni mogel. »Ostanem tukaj,« je siknila njegova žena, »s tabo je končano. Bom sama nadaljevala.«

»Bravo,« je vzkliknil Mc Dara, »tež ženski bom pa dal še posebno nagrado.«

Vsi so osredotočili svojo pažnjo na borbo med Bodkinom in Gillom. Bodkin, gnan od besa, je napenjal poslednje sile in je začel zopet pridobivati na močoku. Toda, ko se je za hip ustavil, da bi pogledal nazaj, je videl Gilla, kako se približuje z neusmiljeno enakomernostjo. Naenkrat je Bodkin občutil vso težo tega dne in silna utrujenost mu je lezla v žile.

Najprej se je pojavila v obliki meznosne žejje. Toda čim več je pil, vse bolj žejen je postajal. Njegovi prijatelji v množici so ga glasno svarili, toda žena mu je odvzela vsako razsodnost. Zid in zmaga sta bila sedaj zelo blizu. Kakor skozi meglo je gledal proti zidu, ko je zamahoval s sipom. Nato so pa njegova čutila začela pešati. Njegovi gibi so postajali skoraj podzavestni. Videl je samo še zid pred seboj in nadaljeval borbo. Dosegel je zid na enem koncu svojega gasu. Požeti je drbalo samo še drugi konec in stvar bi bila gotova. Samo še trije snopi in potem ... Najboljši žanjec na Inverari ... Pet funtov ...

A ravno takrat je udarilo na njegovo ušesa radostno vzklikanje in zrak je pretagal brki: »Gill je zmaga!«

Bodkin je zaječal in se sesedel.

za mano. Obstal sem in ga počakal. Rekel sem mu nato, naj ga hudič vzame in naj me ne nadleguje. »Saj vas nečem nadlegovati,« je rekel nato, »le nekaj dni bi preživel rad v družbi, sem že popolnoma nemumen — zmeraj samo v gorah in zmeraj samo s temile Indijanci. Rad bi se malo pogovoril in presedel nekaj večerov z belcem pri ognju. Potem zopet odidem. Potem sem mu rekel, naj si poišče drugega tovariša; jaz nečem imeti ničesar z njim. Potepuha ga nisem mogel imenovati, saj bi mi mogel isto reči, ko sem tak.«

»Kje pa je zdaj?« je vprašal Howard.

»Menda vendar ni tu?« je rekel Dobbs in pogledal naokrog.

»Ne verjamem,« je odvrnil Curtin. »Jezdil sem po vseh mogočih ovinkih skozi grmičevje. Toda, kadar sem mogel pregledati pot, sem zmeraj videl, da je na pravi poti. Če bi hodil peš, bi ga že že zmešal. Toda skušaj to napraviti, če imaš dvoje oslov. Saj je samo potrebno vedeti, da stanuje kdo v gorovju, in če ve samo približno za pravo smer, pa mora danes ali jutri ali pojutrišnjem dospeti k nam. In prav gotovo pride. Je pa samo vprašanje: Kaj naj napravimo z njim, če se prikaže? V njegovi prisotnosti ne moremo k mini.«

»Nerodna reč, prav nerodna reč,« je rekel Howard. »Če bi bil Indijanec, bi ne bilo tako slabo. Indijanec ne ostane, povrne se zopet v vas, k družini. Toda mladice se bo držal ko smola. Takoj bo tudi ovolhal, da imamo nekaj posebnega. Kajti čemu bi se neki zalezli prav semkaj trije belci? Tu v gorah? Mogli bi mu reči, da smo trije razbojniki, ki se moramo skrivati. Toda če ga tako zavrremo, pride polk vojakov in potem je konec našim lepim načrtom. In če bi častnik celo verjel, da smo razbojniki, bi nas dal mogoče kar na mestu pokopati, da bi bil bolj varen, da bi mu ne ušli.«

»Popolnoma preprosto je,« je rekel Dobbs. »S fantom bomo kar hitro opravili. Če pride, mu povemo, naj se takoj izgubi iz okolice, in če ga še enkrat tod zagledamo, ga bomo naglajili s svinčcem.«

»To bi bila prava oslarija,« je menil Howard. »Potem pojde dol, bo govoril neumnosti okrog, sreča celo ke policijo, in potem imamo tu pravcato zrago. Potem pa mu lahko prav tako poveš, da smo kaznjenci, ki smo pobegnili s Svete Marije.«

»Well,« potem pa kar naravnost,« Dobbs je bil videti odločen. »Kakor hitro pride, ga ustrelimo, pa konce. Ali pa ga privežemo tjakaj ob drevo in olupimo skorjo. Potem bomo imeli mir.«

Nekaj časa ni predlogu nihče oporekal. Howard se je dvignil, pogledal po krompirju, nezasiškanem razkošju, ga preobračal, zopet sedel in rekel: »Če bi ga ustrelili, bi napravili neumnost. Mogoče je popolnoma nedolžen tramp, ki rajši potuje po širokem božjem svetu in moli k ljubemu Stvarniku s tem, da se prav iz srca veseli nad vsem, kar je lepega videti po svetu, kakor da bi se za pasjo mezdo mučil po petrolejskih poljih ali v rudokopih. In zločin bi bil, če bi takega nedolžnega potepina ustrelili.«

»Saj vendar ne vemo, ali je nedolžen ali pa lopov,« je protestiral Dobbs.

»Bomo že dognali,« je rekel Howard.

»Vedel bi le rad, kako?« Dobbs je bil sedaj še bolj prepričan, da je njegov načrt najboljši. »Zakopljemo ga, pa ga ne bo nihče našel. Če bi oni spodaj pripovedovali, da so ga videli iti sem, ga mi sploh nismo videli, in dovolj. Saj ga lahko tudi vržemo v prepad. Saj bi mogel vanj tudi sam pasti.«

»Boš ti to napravil?« je vprašal Howard.

»Čemu jaz? Saj lahko vlečemo klinček, kdo naj napravi.«

Stari se je rezal. »Da, in tisti, ki bi kaj takega storil, bi se moral pred drugima, ki sta vse videla, vse življenje plaziti po trebuhu. Vse je prav lepo in dobro, če si sam. Toda v teh okoliščinah pravim vsaj zase: Ne.«

»Tudi jaz pravim: Ne.« Naposled se je tudi Curtin spet vmešal v pogovor. »To je vse predrago, vse preneumno. Najti moramo kaj drugega.«

»Ali sploh popolnoma zanesljivo veš, da ti je sledil in da pride sem?« je vprašal Howard. Curtin je pogledal predse in vdano rekel: »Popolnoma sem prepričan, da pride in da nas tudi najde. Videti je bilo, kakor — Tu je dvignil Curtin oči, pogledal po ozki zaseki v gozdu in s trudnim glasom rekel: »Že stoji tamle.«

Niti stari niti Dobbs nista vprašala: »Kje?« Bila sta tako iznenadena, da sta pozabila celo zakleti. Sledila sta Curtinovemu pogledu in v senci nastopajoče noči je stal tuje, obsvetljen nejasno z odsevom tabornega ognja. Poleg sebe je imel mulo, ki jo je držal za vajeti. Stal je popolnoma tiho, ni zaklical običajni »Halo!«, ni zaklical niti »How do you do?« in tudi ni voščil dober večer. Stal je samo tam in čakal. Stal je kakor lačen možak, ki je preponosen, da bi prosjačil.

Ko je Curtin pripovedoval o možkem, ki ga je srečal spodaj v vasi, si ga je vsak po svoje predstavljal. Howard kakor tudi Dobbs sta si ga predstavljala povsem drugačnega. Dobbs si je zamislil možkega s surovimi, napol zivaleškimi potezami, kakršne imajo tropski vagabundi, ki se preživljajo z ropom in ki se ne plašijo nikakega umora, če si le obetajo od njega lastno varnost ali dober plen.

Howard pa si je predstavljal tujca kot običajnega iskaleca zlata, krepkega, utrjenega proti vsakemu vremenu, z obrazom kakor usnje, z rokami, ki so podobne izsušenim drevesnim koreninam, kot človeka, ki se ne boji nobene nevarnosti in ki ne pozna nikakih zaprek, ki mu je vsako sredstvo prav, ki zakrknjeno in trdovratno misli samo, kje bi našel zlato in kako bi ga brezobzirno grabil. Predstavljal si ga je kot v bistvu poštenega iskaleca zlata, ki bi nikoli ne napravil zločina in bi ubijal le, če bi veljalo braniti mino ali plen.

In zdaj sta bila oba presenečena. Tujec ni bil niti tak, kakršnega si je predstavljal Dobbs, niti tak, kakor si ga je predstavljal Howard. Ker je bil povsem drugačen, kakor sta si ga predstavljala, in ker se je prikazal tako nenadoma, mnogo hitreje, kakor so ga pričakovali — ni nihče niti besedice rekel in nihče kakorkoli izrazil presenečenje.

Tujec je še zmeraj tiho stal v ozki odprtini, ki je vodila iz grmičevja k taborišču. Zdelo se je, da je bil prav tako presenečen kakor trojica, ki je sedela ob ognju. Menil je, da bo našel samo Curtina, in sedaj je v svoje začudenje našel kar tri. Mula je vohala po grmovju. Potem je nazbrž ovohala osle in je pričela tuliti. Toda zatulila je samo enkrat. Že sredi krika je umolknila, kakor bi se prestrašila tišine, ki je vladala med ljudmi.

Trojica še zmeraj ni nič rekla, ni pazila ne na ogenj ne na večerjo, ki je brbotala na ognju. Strmeli so še zmeraj v tujca in zdelo se je, kakor bi čakali, da bi kaj rekel ali napravil. Toda ni se gnil.

Tedaj je Dobbs vstal in šel počasnih korakov k vsiljivcu. Hotel se je nanj osorno zadreti, kaj hoče tu, kako je prišel sem, kdo je. Toda, ko je stal tik pred njim, je rekel samo: »Halo!« Tujec je prav tako rekel: »Halo!« Dobbs je tiščal roke v hlačne žepe. Ni vedel, kaj naj reče. Naposled: »Pridite k ognju.«

»Hvala,« je rekel tujec kratko.

Stopil je bliže, dvignil staro sedlo z vrečama z mule, spel njeni prednji nogi, jo plosnil z roko po stegnu, in potem je mula počasi odkoracala v smer, kjer so se pasli osli.

»Dober večer,« je pozdravil in sedel k ognju. Samo Howard mu je odvrnil: »Nu, kako?«

»Hm!« je odvrnil tujec.

* dobro, drži.

RADIO JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

Spored najvažnejših oddaj od 16. do 22. avgusta 1952

SOBOTA, 16. avg.: 13.50 Domači zvoki — 14.20 Od Triglava do Jadrana — 18.30 Morja široka cesta — 21.00 S pesmijo od Soče do Vardara — 21.30 Od sobote do sobote — NEDELJA, 17. avg. 8.30 Za naše kmetovalce — 9.00 Mladinska oddaja — 13.45 Glasba po željah — 14.30 Domači zvoki — 17.00 Z mikrofonom med našim ljudstvom — PO-NEDELJEK, 18. avg.: 13.50 Domači zvoki — 14.20 Ob Soči in Zili — 18.30 Melodije iz operet, filmov in revij — 21.00 Igrajo orkestri zabavne glasbe. — TOREK, 19. avg.: 8.42 Kulturni razgledi — 18.30 Radijski roman: Dama s kamelijami 11. nadaljevanje — 19.00 Predigra k operi »Sicilijanske večernice« — 20.00 Rosini: »Sevilski brivci« — opera v dveh dejanjih. — SREDA, 20. avg.: 13.50 Domači zvoki — 14.20 Od Triglava do Jadrana — 18.30 Za vsakega nekaj — 21.00 Koncert komornega zbora RJCT — 22.00 Glasba za ples in razvedrilo. — ČETRTEK, 21. avg. 18.30 Iz naše narodne revolucije — 19.50 Poznani orkestri in pevci. — PETEK, 22. avg.: 13.50 Domači zvoki — 18.30 Kaj igrajo in pojo razni narodi — 20.30 Lahka glasba.

Križanka

1	2	3	4	5	6	7
8						
9						
10						11
12				13		
			14		15	
16	17	18		19		
20			21			
22						
23					24	
		25		26		27
28						

Vodoravno: 1. slovenska ilustrirana revija, 8. poslednja oddolitev o naslednikih premoženja, 9. slovenski srednji način, 10. voditelj staroverske muslimanske ločine, 11. upanje, nada, 12. vrsta moške obleke po francoski modi, 14. neposkodovano, dobro ohranjeno, 16. vzdevek, naziv, 19. zgoden, 20. ruski kozaki bič s svinčnimi kroglicami, 22. bolna, ne more hoditi, 23. igralna karta, tudi starorimski novce, 25. odboj svetlobe, 28. kréma, pivnica.

Navpično: 1. ime in priimek avtorja komedije »Veseli dan, ali Matiček se ženijo«, 2. gledališko glasbeno delo, 3. kemični element, 4. pripadnik indoevropskih jezikov, 5. skupina žuželk, 6. oziralni zaimsek (narobe), 7. prvenstvo tekmovalje, 13. oblika glagola »terjati«, 15. loščilo, 17. planet, o katerem se mnogo govori, 18. latinski osebni zaimsek (jaz), 21. znamka švicarskih ur (množina), 24. reka v Nemčiji, 25. reka v Sibiriji, 26. kratica za »svoje-ročno«, 27. kratica za severnoameriško državo.

RESITEV KRIŽANKE IZ PREJSNJE STEVILKE

Vodoravno: 1. oko — KPJ, — 2. postaja, — 3. ep — en, — 4. Rim — Eve, — 5. ata — paž, — 6. arest — 7. Krk — kit, — 8. oni, — 9. ep — ur, — 10. dobrina, — 11. ali — len.

Navpično: A) opera — kreda, — B) Kopitar — pol, — C) os — Marko — bi, — D) ta — nor, — E) ka — epski — il, — F) pjevati — Una, — G) jamež — teran.

Objave in oglasi

CENTER TISKA V KOPRU bo prešel z 31. avgustom 1952 v likvidacijo. Pozivamo vse upnike in dolžnike, da v roku 30 dni od dneva objave izterjajo svoje terjatve, oziroma poravnajo svoje obveznosti. Po preteku tega roka ne priznamo nobenih terjatev, dolžnike pa predamo arbitraži v izterjavo. Likvidacijska komisija.

Kar se Janezek nauči, to Janez zna

Nič ni lepšega, kakor gledati človeka, ki se lepo vede pri mizi, pravilno rabi jedilno orodje ter tudi lepo je. Seveda pa to še zdaleka ni vse. Treba je še mnogo več. Naj bo še tako preprosta hiša in kosilo še tako skromno, če je na mizi čeden prt in je tudi soba oziroma kuhinja v redu ter so na mizi krožniki in pribor pravilno razvrščeni, bo tudi kosilo mnogo bolj tehnološko, kakor pa če bi ga použili v zanemarnem in nečistem prostoru. In končno moramo pomisliti tudi o tem, da je morda čas kosila in večerje edini čas dneva, ko se vsa družina zbere in zaupno pokramlja o tem, kar jo najbolj zanima ali najbolj teži. Menda mi ni treba posebej poudarjati, da je ta čas zlasti prijeten in priščen, kjer imajo otroke.

Težko je prav zares dopovedati ženi, ki ne zna ustvariti prijetnega doma in predvsem tistega toplega družinskega ozračja, katerega veliko središče je ona sama in ki pomeni za vsakega resnega človeka dragoce-

ljubljenček družine, tako sta se znala lepo vesti zlasti pri mizi. Naj vam na kratko opišem njune dobre navade.

Pred jedjo sta si Nejček in Tonček umila roke in če je mama ugovarjala, da niso čiste, sta jih morala ponovno umiti. Glede tega je bila mamica zelo stroga. Zlasti je imela »na piki« nohte. »To zahteva higiena in olik«, je navadno govorila, če se dečkoma ni ljubilo osnažiti od igre očrnelih nohtikov. Nejček in Tonček sta vedno čakala, dokler ni sta očka in mamica sedla za mizo. Šele potem sta sedla tudi onadva. In ko je mama razdelila jed, to se pravi najprej juho, sta jo brez hrupa

pretiranega srebanja spravila vase. Tudi z vilicami in noži sta že znala ravnavati. Mama jima je namreč kupila ličen majhen pribor, ki sta ga brez težave uporabljala. Lepo ju je bilo videti, ko sta jedla. Celotno otroški koloniji, s katero sta šla na počitnice, so ju pohvalili in stavlili drugim za zgled.

Lepo vedenje za mizo bi moralo biti ena izmed osnovnih navad vsakega človeka. Zato mislim, da ne bo odveč, če začno matere pri otrocih misliti že dovolj zgodaj na to. Kajti, kar pride v navado, in je negibno že v zgodnji mladosti, to bo ostalo trdno in za vedno tudi v odraslem človeku.

Kako pripravimo mizo, serviramo jedi in pijače

Na mizo pogrnimo bel prt. Pri navadnem obedu pogrnimo vzdolž mize tudi bel tekač. Za vsako osebo določimo vsaj 70 cm prostora. Na vsak prostor postavimo mesni (plitvi) krožnik, oddaljen dva prsta od miznega roba. Na levo stran krožnika položimo vilice z rogljički navzgor, na desno pa nož z rezilno proti krožniku ter žlico z izdolbino navzgor. Nad mesni krožnik postavimo čašo.

Ce serviramo juho pripravimo na mesni krožnik tudi globokega za juho. Na tega položimo lepo zgrnjen prt. Ce pa nalijemo juho, preden sedejo gostje k mizi, položimo prt na levo krožnika. Na mizo postavimo tudi posodico za sol in poper ter krožnik ali košarico s kruhom.

Vsa jedila serviramo z leve, vse pijače z desne strani, odmašamo vse z desne. Kadar točimo pijačo, prinesimo steklenico s prtjem itak, da stoji na dlani. Časo primamo količnik mogoče spodaj na ročaju in sicer s palcem in kazalcem, medtem ko držimo druge prste spodaj. Čas ne smemo naliti nikoli prepolno, kar velja tudi za polnjenje skled in ovalov. Krožnike primamo tako, da držimo palec na robu in kazalec pod njim. Pri zelenjavi, na pr. pri krompirju, špinaci, ohrovitu itd., priložimo le žlico, k močnatim jedem, na pr. cmokom, rezancem, žličnikom itd. pa dodajmo vilice, k mesnim jedem pa še nož, vilice. K ribam priložimo peseben nož in vilice, če pa nimamo ustreznega, lahko prinesemo na mizo žlico in vilice, k

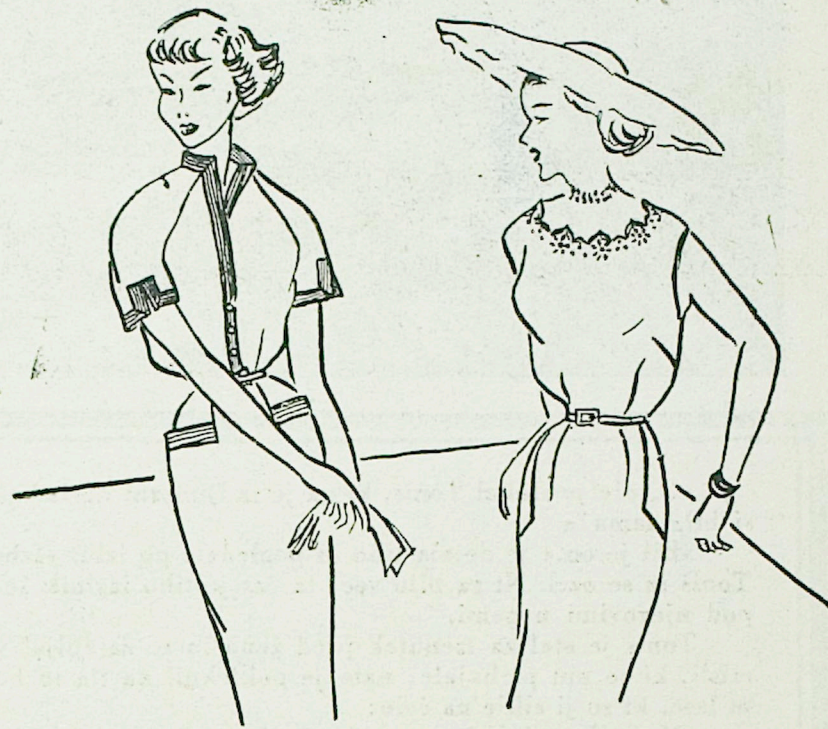
solati rožen ali lesen solatni pribor ali pa žlico in vilice, h kompotu žlica, k sladicam žlico in vilice ali pa tortno lopatko.

GOSPODINJSKI NASVETI

Vloženi paradižnik se nam zelo rad kvari, ker ga po uporabi nismo dobro shranili. Zgornjo plast je treba namreč lepo izravnati, posuti s soljo ali pokriti s papirjem, ki smo ga namočili v olju.

Makaroni in drugo kuhano testo nam pri kuhanju rado spoka. Da se nam to ne bo zgodilo, ga moramo kuhati v obilici slane, vrele vode, posoda pa mora biti odkrita.

Pri dolivanju vode ali juhe na prežganje se nam večkrat napravijo kroglice. To se nam ne bo zgodilo, če ne bomo izlili vse tekočine naenkrat, ampak bomo po malem zalivali z mrzlo vodo ali ohlajeno juho in pridno mešali, da se bo napravila gosta, gladka tekočina. Šele takrat bomo razredčili tako, kot je potrebno za tisto jed.

Na sliki sta dva primera praktičnih poletnih oblek, ki sta lahko iz navadnega bombažnega blaga. Prvo krase okusni našitki, a drugo lepa vezanina ob obratni izrezi.

O materi in družini

Brez matere ni otroka. Dolžnosti med njo in njim so vzajemne. Če jih zanemari prva, jih bo zanemarjal tudi drugi. Otrok mora vzljubiti mater, preden spozna, kaj vse ji dolguje. Naravno nagnjenje k ljubezni do ljudi v krvni zvezi je treba utrjevati in negovati s poštrevnostjo, da ne zamre, ker bi sicer zamrlo otrokovo srce, še preden je začelo resnično biti in že od vsega začetka bi bilo vse izgubljeno.

J. J. Rousseau: Emil

Čeprav je mati nešolana in neizobražena, bo vseeno vzgajala svojega otroka. Na to jo silijo prirodna nagnjenja. Toda to še ni vse. Treba je, da mati zavestno vodi otrokov razvoj in da vpliva kot razumno bitje na razumno otroka.

F. Fröbel: Vzgoja človeka

Mati je, oziroma bi morala biti, vedno vzgojiteljica svojega otroka. Ne pravimo zato, da otrok z materinim mlekom vsrkava svoje prve

misli. Ona ga prva uči spoznavati in presojati stvari. Pozneje bo vzgojitelj zamen poskušal popolnoma izbrisati nazore, ki jih je dobil otrok v nežni mladosti.

O. Holst: Vpliv žene na kulturo srca.

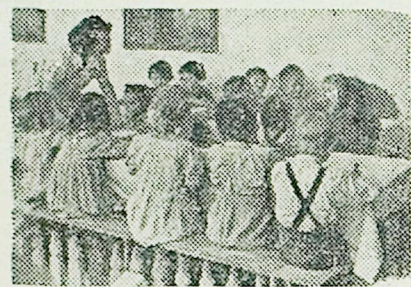
Vzgoja človeka se začne v družini in tam v glavnem tudi preneha. V šolo pošiljamo otroka le zato, ker čutimo potrebo, da mu natrpamo v glavo vse mogoče znanje. Toda šola ne bo naredila za otroka mnogo, če je bila prejšnja družinska vzgoja zanemarjena.

F. Herbart:

Kratka filozofska enciklopedija.

Ureja uredniški odbor. - Odgovorni urednik Milko Stolf. Tiska tiskarna »Jadrana« v Kopru.

Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica 26, tel. 170, poštni predal 2. - Stev. tekočega računa pri Narodni banki v Kopru 657-909-171. Letna naročnina 500 din, polletna 250 in četrtletna 130 din.

nost in pravo bogastvo. In prav žena je kriva, če niti mož niti otroci niso radi doma in izrabijo vsako prilžnost, da se izognejo vsemu, kar je v domu.

Zato menda ne bo odveč, če znova poudarimo, da je vse odvisno od gospodinje, to je od žene ali matere, ki je prav gotovo središče in izhodišče vsake družine in družinskega življenja. Ko smo že ustvarili tako prijetno družinsko ozračje doma je prav, da spregovorimo tudi o vedenju in zadržanju za mizo, zlasti glede na otroke. Prav je, da začnemo pri otrocih že zgodaj misliti o njihovi vzgoji tudi glede tega, saj jim bo vse, kar se bodo v otroških letih naučili, pozneje v življenju mnogo koristilo.

Poznala sem družino, v katero sem zelo rada zahajala, zlasti pa sta mi bila všeč mali Nejček in Tonček, ki sta bila zelo priščen otroka. Toda kakor sta bila živahna in polna vseh muh, zlasti še mlajši Nejček,

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

Pred petimi leti je član zobozdravstvenega inštituta v Chicagu, profesor kemije, zaključil edinsvene poizkuse v zgodovini zobozdravstva. Do sedaj doseženi uspehi dokazujejo, da je mogoče znižati gnilobne pojave za 50-60% in to na zelo preprost način, da si vselej takoj po jedi zobe očistimo in usta izplaknemo.

Ta poizkus je bil zvezan z velikimi stroški, kajti nič manj kot 946 moških in ženskih študentov petih vseučilišč se je stavilo znanstveniku na razpolago. Razdeili so jih v dve skupini. 523 študentov »poizkusne skupine« si je moralo skozi dobo dveh let najkasneje deset minut po jedi očistiti zobe z lahno zobno pasto, če pa to ni bilo izvedljivo, si vsaj skrbno izplahniti usta z vodo. 423 študentov »kontrolne skupine« je pa v nasprotju z onimi moralo slediti svoji stari navadi, čistiti zobe samo zjutraj in zvečer.

Po preteku enega leta so pri »kontrolni skupini« renčanski posnetki dognali na osebno povprečno 2,2 novih okvar »poizkusni skupini« pa le 0,8. To je skoraj dve tretjini manj. Po preteku drugega leta je imela »poizkusna skupina« še vedno nad polovico manj okvar kot »kontrolna skupina«.

Poizkusi, ki so se oprali na obsežni opazovalni material, so pokazali, da je zobna gniloba bolezen civilizacije. Pri neomikanih narodih te bolezni ni in predzgovinske lobanje imajo celo izredno dobro ohranjeno zobovje.

Poleg tega so dognali, da povzroča gniloba zob v največji meri sladkor. Pri uživanju jedi ali pijače, vsebujejo sladkor, ostane

le-tega vedno malo med zobmi, v drobnih luknjicah in razpokah zobne sklenine. V ustih stalno naseljene bakterije kaj hitro povzročijo vrenje sladkorja in ga spremene v kislino, ki napada zobe. Seveda nas je narava obdarila z učinkovitim obrambnim sredstvom, s slino. Ta poskuša kislino nevtralizirati in jo napraviti neškodljivo. Pri ljudeh, ki uživajo le malo sladkorja njen učinek povsem zadostuje. Drugače pa je pri sladkosnedcih, kjer je njen učinek nezadosten.

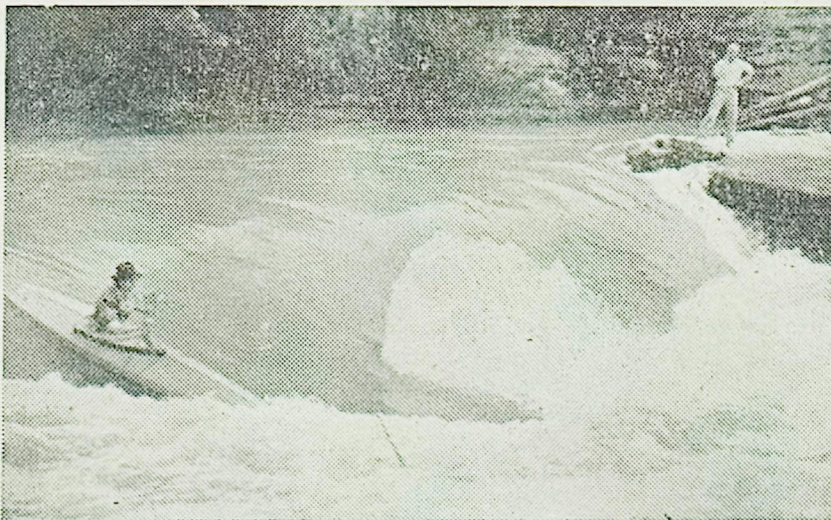
Luknja v zobu ni posledica enakega procesa dolbenja kot pri votlem kamnu, ki nanj stane kapa voda. Luknja v zobu povzroča cela vrsta močnih napadov kisline. Pri vsakem napadu odpade kot las tenek delček sklenine, kot bi ga izdolbel z dietom. Napadi se začnejo čisto že po treh minutah, ko zavžijemo sladkor. Ze po dvajsetih ali tridesetih minutah je dosežen višek razdejanja. Skodljivi učinek traja vse dotlej, dokler se slina popolnoma ne uveljavi.

Mnogi zdravniki so že pred leti uvedli način čiščenja zob in splahovanja ust po vsaki jedi, posebno pa po uživanju slaščic. Najnevarnejše obrambno sredstvo tega načina je voda, navadna voda. Umi-vajte si zobe kot običajno zjutraj in zvečer, čistite pa jih tudi neposredno po vsaki jedi, najbolje z navadno vodo. Če vmes kaj zavžijete, posebno če so to slaščice ali slaščke pijače, izpijte takoj nato vsaj požirek vode, ki jo lahko in neopazno potegnite nekajkrat skozi zobe, ki bo poplajnila sladkorne delce in kislino.

ŠPORTNE ZANIMIVOSTI

Velik uspeh naših kajakašev v Innsbrucku

Slovenski kajakaši in njihovi hrvatski tovariši imajo letošnje leto polne roke dela. Tekmovali so že na Savi Bohinjki, v Avstriji na reki Möllu, na mednarodnem tekmovanju v Tacnu pod Šmarno goro itd. Pred nedavnim pa so odpotovali pod vodstvom sekretarja Pomorsko-brodarske zveze Slovenije Lojzeta Prvinška tudi v Innsbruck, koder so, kot je razvidno iz poročila Milana Zadela, dosegli lepe uspehe. ICF (International canoe federation) je razpravljala na kongresu, prirejenem v okviru 15. olimpiade v Helsinkih, tudi o tem, ali ne bi kazalo prirediti tretjega svetovnega prvenstva leta 1953 v Tacnu nad Ljubljano, kjer imamo zaradi izrazito divjih valov in dobro izbrane proge za to vse pogoje.

S kajakom po Savskih valovih

Povabilu Avstrijcev, da bi se udeležili mednarodnih kajakaških tekem v Innsbrucku na Tirolskem, smo se prav radi odzvali. Iz Ljubljane smo odpotovali z avtomobilom. Naša tekmovalna ekipa je štela 6 članov; Hrvate so zastopali Hlavaček, Kaminski in Kadrnka. Slovence pa Drovnik, Ilija in Zadel.

Ljubelj in Beljak sta bila hitro za nami in že smo brzeli po slikoviti dolini reke Mölla proti Heiligenblutu. Zaradi avtomobilskega defekta smo morali nočiti v gorah in smo zato šele naslednje jutro nadaljevali pot po grossglocknerski cesti, ki vodi čez 2600 metrov visok prelaz. Za vzdrževanje te alpske ceste smo morali tudi mi prispevati nekaj denarja. Na vrh smo se srečno pripeljali, nato pa smo čez Kitzbühl kmalu dospeli v Innsbruck. Avstrijski kajakaši, naši dobri znanci z mnogih tekmovanj, so nas gostoljubno spre-

jeli in nas nastanili v hotelu.

Na več kakor 14 km dolgi progi smo se isto popoldne pridno trenirali. To progo so Avstrijci uvrstili v drugo težavnostno stopnjo, kar pomeni vodo brez večjih valov. Start je bil izven mesta, cilj pa v mestu samem.

V trdem delu in treningu smo dočakali tudi dan tekmovanja. Najprej so startale ženske; še največ uspehov je žela nekdanja svetovna prvakinja Fritz Schwigl, saj je progo prevozila v izrednem času, 48,38,6, s katerim bi se v skupini moških tekmovalcev uvrstila na peto mesto. To pa je velik uspeh!

Prvi med moškimi je startal Hlavaček, vsi ostali tekmovalci pa so odšli na pot za njim po enominutnih presledkih. Ko je prišel na cilj zadnji tekmovalac — bilo nas je 34 —, smo z veliko nestrpnostjo pričakovali izid tekmovanja. Na tistem smo upali na zmago Hlavačka, toda Sausgruber Rudi, ki se je na letošnjem mednarodnem prvenstvu v Tacnu uvrstil na prvo mesto, je bil za nekaj sekund boljši od njega. Tretji je bil Slovenec Ilija Jože, peti Drovnik, sedmi Kadrnka, deveti Zadel, deseti pa Kaminski.

Slovenec in Hrvatje smo se torej uvrstili v prvo desetino mest v dolgi lestvici tekmovalcev, kar je nedvomno velik uspeh našega kajakaškega športa.

Dan pozneje smo se pomerili na reki Silli še v kajak-slalomu. Prvo in drugo mesto so zavzeli Avstrijci, Hrvatje so se uvrstili na tretje. Slovenec in četrti (četudi se je Zadelu zlo-milo veslo), Nemci pa na peto mesto.

Po končanem tekmovanju smo želi Slovenci in Hrvatje toplo priznanje. Seveda so nas tudi tu še enkrat spomnili na dobro pripravljeno mednarodno tekmo, ki je bila konec junija v Tacnu in izrazili željo, da bi se prav tam leta 1953 spet srečali na tretjem svetovnem prvenstvu.

»O, o!« je stokal Toniš, ki ga je iz ljubezni obšla velika tuga, »in ti si bila sama?«

»Bil je on,« je dejala tiho in pogledala po izbi. »Izbor,« je pomislil Toniš in se ozrl. Ni ga bilo več; ta čas je tiho izginil, še prag ni škrtnil pod njegovimi nogami.

Toniš je stal za trenutek pred ženo in se zatapljal v svetle in črne misli, ki so mu prihajale; nato je pokleknil na tla in božal ženina lica in lase, ki so ji silile na čelo:

»Moja draga! Urška,« se je topil v nežnosti prvega očetovskega čustva. »Ali ti je slabo?«

Skušala je dvigniti roko, a je ni mogla; padla ji je nazaj na ležišče.

»Samo da si ti prišel,« je šepnila.

»Niso me prej pustili,« je dejal. »Prišel sem, prišel sem, zdaj bom pri tebi,« se je opravičeval in jeeljal, kakor da se izpoveduje greha...

Ponoči je Urška v blodnjah govorila: »Kje je moj otrok? Ali imaš zibko, Toniš? Ali veš, kako jo narediš? Posteljico, z mehkim senom poslano in vrv na tram. Šlo bo, šlo iz kota v kot... tin ton — kakor zvonček in dete bo spalo. Ne ziblji ti, ki ne znaš! Zvezde bodo zibale, sonce bo pelo... Daj mi sinka, da ga podojim.«

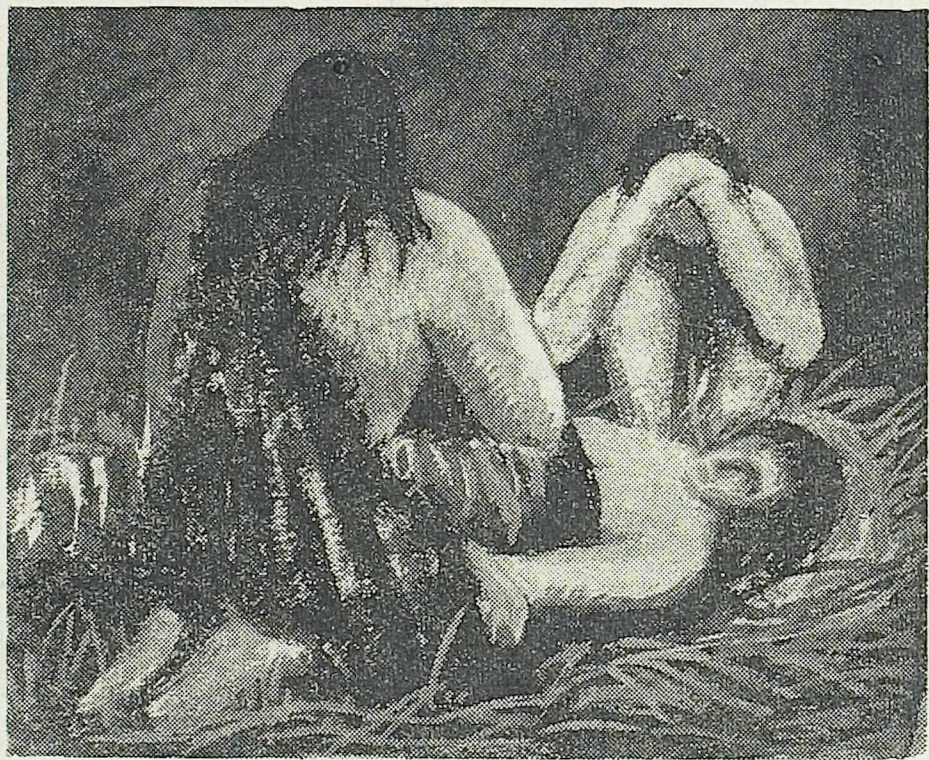
»Saj ni sinko, hčerka je,« je odvrnil Toniš, ki je vtikal gorečo tresko v precep.

»Hčerka je?« je dejala žena skoraj žalostna. »Hotela sem, da bi bil sin in tebi na las podoben. Daj mi hčerko, da jo podojim!«

»Saj ne moreš, bolna si; glej, dal sem ji kozjega mleka, z vodo razredčenega.«

»Zakaj pa imam mleko?« je tarnala žena. »Iz prsi mi teče, cele potoke ga je in tiščijo me posode kot breme. Daj mi otroka!«

Toniš se ji ni mogel ustavljati; dal ji je otroka v naročje, ki ga je

na pol leže in na pol sede sprejela in privila na prsi. Otrok je iskal in našel vir življenja, ki ga je napajal.

Ko je otroka podojila, ga je dala iz rok, padla v nezavest, nekajkrat hropnila in umrla...

Toniš je kot izgubljen stal sredi koč, kakor da ne ve, kaj se z njim godi. Ali je resnica, kar doživlja, ali je samo privid? Urška je umrla? Sklonil se je nad njo, da bi slišal bitje njenega srca — ni ga slišal. Napenjal je oči, da bi izsledil še iskrico življenja v nji, zagledal samo še rahel gibljaj njenih ustnic — ni ga ugledal.

Pozabil ji je zatisniti oči, pozabil skleniti roke; zazrl se je v otroka v kupu cunj in kož; to je bilo vse, kar mu je ostalo na svetu.

Iz molka, ki ga je tiščal ko klobec v prsih, so se mu rodile solze. Planil je pred koč in se razjokal na ves glas. To je bil krik žalosti, osamelosti, strašne prevare življenja in najhujše tegobe. Jokalo je življenje, ki je hotelo biti srečno in svobodno, a se je zrušilo tik pred ciljem...

Ta jok, ki je odmeval v gozd, je bil svet. Kakor da se priroda klanja pred njim, je popihnil veter in osul listje Tonišu na glavo. Iz staje, ki ni bila zaprta, je priletela koza in se mu posmulila okrog nog. Ko je otipal živo bitje poleg sebe, je počenil in pričel božati žival, ki je lizala slan pot z njegovega obraza; zdaj ni več vokal, zdaj je ihtel.

Nekdo ga je prijel za ramo. Ko se je ozrl, je v medlem svitu zagledal Izbor, ki ga je z mirnim pogledom vpraševal po vzroku bolečine. Toniš se je dvignil; in da mu je bil velikan srčno le malo bližji, bi se mu bil vrغل okoli vratu in znova zajokal. Tako pa je pokazal proti koči.

Vstopila sta. Trska je bila dogorela, le majhen ogenjček je še plapolal med dvema kamnoma na ognjišču. Toniš je pritaknil tresko, jo

pritrdil v ščipalko, ki je gledala iz stene, pokazal Izboru na mrtvo ženo in začel znova ihteti.

Izbor je stal nekaj trenutkov kot soha, nato je dvignil roke, opisal neka znamenja po zraku in po stenah, usta so mu govorila zarotnja in molitve, ki jih Toniš ni razumel. Nato je vzel ognjeno poleno, zamahnil z njim v čirih-čarah po zraku, letel okrog koč in se zopet vrnil. Držal je roko nad truplom in dejal: »Bodi mirna, bodi mirna, bodi mirna!«

Urška je bila mirna, blede ko vosek, bridek usmev je imela na ustnicah. Izbor pa je kleknil, uprl kolena in konce prstov v prah, zastrmel v zemljo, kakor da nemo žaluje in se ni premaknil.

Toniš je prižigal tresko za tresko, utrinjal zogljenole konce in skozi majhne linice v stenah gledal med gozdno drevje, kdaj sine dan, ki ga ni hotelo biti.

Ko je vstala zarja, so videli nad vasjo človeka, ki je šel pod seno-žetmi in vpil:

»Oj, ljudje! Ali imate srce in dušo in Boga ne samo na jeziku, temveč tudi v prsih? Žena mi je umrla; pridite, da jo zagrebemo v blagoslovljeno zemljo.«

Oglasil se je eden izmed kmetov, ki je bos stal na pekoči rosi: »Oj! Kaj se je zgodilo?«

»Žena mi je umrla, ljudje!« je Toniš zvišal glas. »Pridite, da jo pokopljemo po krščansko!«

Nabralo se je še več ljudi, spogledovali so se, kakor da se vprašujejo.

»Ali ste me razumeli, ljudje?« je vprašal Toniš. »Ali ste me slišali?«

»Smo!« je bil odgovor.

»Ali pridete?« je jeknilo z brega v ravnico.

»Je že dobro,« se je vrnilo na Toniševa ušesa.

Toniš je odšel; ljudje pa so se še gledali in se z očmi vpraševali.

8.

Ko je Henrik zasedel patrijarhov Dvor, je s Pavletom Bojanom uredil zadeve zavojevanje dežele in mu izročil kapitansko čast čez njo. To je hotel izvršiti na slovesen način, v prisotnosti tolminskega prebivalstva, kakor je bila dotlej njegova navada, a požar Tolmina, nejevolja in zbeganost ljudstva so mu to namero deloma preprečili. Sklicali so nekaj plemičev, ki jim je Henrik potrdil njihove pravice, in nekaj ljudi iz bližnjih vasi, ki niso trpele od oblege in ognja, kakih pet duhovnikov ter župane in može desetnij.

S širokokrajnimi klobuki in ohlapnimi plašči so prišli možje od Bovca in Kobarida, s Cerkljanskega in iz Baške grape, s Šentviškogorske in Banjske planote ter iz vseh skritih zatišij Tolminskega, kolikor jih je dosegel glas slà, ki je na spenjenem konju križaril po deželici. Možje so se po poti spogledovali in vpraševali, kaj bo. Niso imeli radi takih sklicevanj, ki navadno niso obetala nič dobrega.

V Dvoru so jih vodili v veliko dvorano, na katere stropu je bila naslikana boginja pravičnosti. Tam so stali v kotu za vrati s klobuki v rokah in čakali; med njimi sta stala tudi dva plaha duhovnika. Eden je bil vikar iz Kobarida, drugi pa neki potujoči duhovnik; volčanski in tolminski še nista prišla, gorski pa se je opravičil.

Čezsoški župan Matija se je nagnil h kobariškemu vikarju in vprašal, kaj je na strop: »Kaj to pomeni?«

»Zame je to ostudna gola ženska, pravijo pa, da predstavlja pravičnost; meč in tehtnico ima v roki.«

Župan se je zasmel. Vikar, ki ni bil eden izmed tistih, ki ne znajo ločiti dobro od slabega, pa je ujel smeh in dejal: »Al misliš, Matija, da ni pravičnih med njimi?« Pri tem je pokazal na plemiča, ki sta pravkar vstopila in tako rožljala, da je moral duhovnik zvišati glas.

Pogovoru je prisluhnil Jakob, mož desetnije iz Selišč, in se vmešal: »Nobenega pravičnega ni, tako pravim.«

»To ti praviš?« je dejal vikar. »Pa mi povej, kdaj je deželni gospod ali grof zate pravičen?« In ker ni dobil odgovora, je nadaljeval: »Kadar mesto enega solida ne terja dveh; kadar mesto enega snopa ne vzame še drugega in tretjega. Kadar te ne tepe brez zaslужenja in ne meče v ječo, če te ni obsodil. Povejte, ali so bili taki grofi v deželi ali niso bili?«

»Slišim,« je dejal čezsoški župan, »da je v Bovcu tak grof. In da Puppis ne jemlje dvanajstega snopa in da Formentini še nikogar ni dal pretepesti. Če bi taki ne bili bele vrane, bi se dalo živeti.«

»Vem,« je vikar dvignil glas in nato potišal, ko je videl, da se je eden izmed plemičev ozrl, »da so med njimi, ki imajo plemenito srce in tudi nekaj v glavi. A ti ljudje sede v Gorici, v Čedadu, v Ogleju in celo v Benetkah in ne vedo, kako se prideluje žito in redi živina. Svoje lačne hlapce pošiljajo k nam, ki so se izučili pri galjotih in ne poznajo črke ne lepe pesmi ne čednostnega življenja in se vadijo med nami z mečem, bičem, vozo in nečistostjo...«

»Kaj pravite, kdo bo bodoči kapitan?« je Matija pretrgal slap vikarjevih besed, ki se je bil znova razvnel.

»Menim da Pavel Bojan. Ta ne bi bil slab.«

»Tolmin je zažgal,« je dejal vikar Anton, ki je pravkar vstopil in kobariškemu segel v roko. »Pozdravljen, brat! Zato Tolminec ne bo.«

»Ali bo to prav?« se je kobariški zbal za Tolminec.

»Prav ali ne prav...« je skomizgnil tolminski. »Oprosti, pozdraviti moram plemiča Orzana, ki mi mežika...«